

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav východoevropských studií

Bakalářská práce

Marie Rábelová

Život ruských gymnázií v meziválečném Československu

Life of Russian Grammar Schools in Interwar Czechoslovakia

Poděkování

Velice ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Hanušovi Nyklovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a konzultace při psaní mé bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 12. 7. 2018

.....
Marie Rábelová

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá fenoménem ruských gymnázií v meziválečném Československu, konkrétně Ruského reformního reálného gymnázia v Praze a Ruského reformního reálného gymnázia v Moravské Třebové. Práce stručně pojednává o vzniku Ruské pomocné akce a o školském systému vytvořeném pro ruskou emigraci. Poté popisuje okolnost vzniku a uzavření ruských gymnázií, jejich běžný chod, učební náplň a mimoškolní aktivity studentů gymnázia.

Klíčová slova: Ruská emigrace, meziválečné Československo, Ruská pomocná akce, střední školy, Ruské reformní reálné gymnázium v Praze, Ruské reformní reálné gymnázium v Moravské Třebové

Abstract

This Bachelor thesis explores the phenomenon of Russian grammar schools in interwar Czechoslovakia, especially Russian Reformed Real Grammar School in Prague and Russian Reformed Real Grammar School in Moravská Třebová. It briefly discusses the creation of Russian Aid Action and school system, which was created for Russian emigration. After that the Bachelor thesis describes the circumstances of the formation and closure of Russian grammar schools, their normal course, the content of their teaching plan and extracurricular activities of the students.

Key words: Russian emigration, interwar Czechoslovakia, Russian Aid Action in Czechoslovakia, secondary schools, Russian reformed real grammar school in Prague, Russian reformed real grammar school in Moravská Třebová

Obsah

Úvod	7
1 Ruská pomocná akce	10
1.1 Československo a Ruská pomocná akce.....	10
1.2 Ruské školství na území Československa.....	11
1.3 Ruské střední vysoké školy na území Československa	14
2 Ruské reformní reálné gymnázium v Moravské Třebové.....	19
2.1. Vznik gymnázia, Konstantinopolské období.....	19
2.2. Prostor tábora v Moravské Třebové.....	21
2.3. Vybavení gymnázia	22
2.3.1. Dřevěný pravoslavný kostelík.....	23
2.3.2. Táborový konzumní obchod	25
2.3.3. Knihovny	25
2.3.4. Nemocnice.....	26
2.4. Průběh školního roku	28
2.4.1. Třídy.....	28
2.4.2. Školní rok	29
2.5. Svátky a významné dny	32
2.6. Studentské Kroužky	35
2.7. Statistické rozložení studentstva.....	36
2.8. Sloučení gymnázií	40
3 Ruské reformní reálné gymnázium v Praze	42
3.1. Vznik Ruského reformního reálného gymnázia v Praze	42
3.2. Školní a internátní poplatky.....	44
3.3. Vybavení gymnázia	46
3.3.1. Ordinace lékaře	46
3.3.2. Knihovna.....	47
3.4. Průběh školního roku	48
3.4.1. Třídy.....	48
3.4.2. Průběh školního roku	49
3.5. Svátky, významné dny a kulturní život gymnázia	54
3.6. Kroužky	57

3.7. Statistické rozložení studentstva	59
3.8. Druhá republika, Protektorát Čechy a Morava, zánik gymnázia	64
Závěr	67
Seznam použitých pramenů a literatury	69
Primární literatura	69
Sekundární literatura.....	72
Archivní materiály	73

Úvod

Po bolševickém puči v roce 1917 začala do Evropy proudit emigrační vlna z Ruska. Z Ruska neprechali pouze Rusové, ale i Ukrajinci či Bělorusové a příslušníci dalších národností.¹ Tito lidé prchali před bolševismem, nicméně svou zemi neztracovali a doufali, že se politické okolnosti změní, a oni se budou moc navrátit zpět.

Významnou část této emigrační vlny tvořila střední vzdělaná vrstva obyvatel. Spisovatelé a myslitelé tvořili pouze 0,1 % z celkového počtu emigrantů², nicméně tato malá část emigrantů byla velice důležitá, jelikož tito spisovatelé a myslitelé v emigraci, tvořili ruskou kulturu a literaturu, která nebyla ovlivněna bolševickou ideologií.

Celkový počet lidí, kteří v rámci této vlny emigrovali z Ruska, není znám, nicméně jako nejnižší mez celkového počtu emigrantů je uváděno číslo 1500000 osob.³ Mezi hlavní centra této emigrační vlny patřila Paříž, Berlín, Praha, Bělehrad, Riga či Charbin. Československo, bylo jednou z mála zemí, která se snažila emigrantům z Ruska pomoci. Jako svůj cíl, si vytyčila pomoc inteligenci z Ruska, hlavně pak inteligenci potencionální neboli studentům.

V rámci Československa vznikala celá řada institucí, určených pro emigranty z Ruska. Právě institucím vzdělávacího typu, zejména pak ruským gymnáziím je věnována tato bakalářská práce.

Ruská gymnázia byla na území Československa tři, nacházela se v Praze v Moravské Třebové a v Mukačevu. Nicméně tato bakalářská práce se bude věnovat pouze dvěma z nich, konkrétně pak Ruskému reformnímu reálnému gymnáziu v Moravské Třebové a Ruskému reformnímu reálnému gymnáziu v Praze⁴. O ruském gymnáziu v Mukačevu se nezmiňuje ani podstatná část literatury, ze které bylo čerpáno. Gymnázium v Mukačevu vzniklo ve školním roce 1925/1926, postupně při něm byly otevírány i pobočné československé třídy. Gymnázium bylo přeplněné, na konci třicátých let zde studovalo 1198 studentů a 336 studentů v rámci pobočných

¹ Z toho důvodu, budou příslušící této emigrační vlny označováni jako emigranti z Ruska, ne jako ruští emigranti.

² SAVICKÝ I. Osudová setkání. *Češi v Rusku a Rusové v Čechách 1914-1938*. Praha: Academia, 1999, s. 191.

³ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*. Praha: Národní knihovna ČR, Slovanská knihovna 2001, s. 7.

⁴ Od školního roku 1933/1934 byla ruská reformní reálná gymnázia reorganizována na ruská reálná gymnázia.

tříd. Na tento objem studentů měla školní budova pouze 14 tříd.⁵ Z těchto důvodů se můžeme domnívat, že kvalita výuky na tomto ústavu nebyla vysoká, o čemž svědčí i fakt, že jak na ruském gymnáziu v Praze tak na gymnáziu v Moravské Třebové studovala celá řada studentů, jejichž rodiče na Podkarpatské Rusi trvale bydleli.⁶

V rámci své bakalářské práce chci popsat život ruských gymnázií co nejreálněji, mám v plánu zaměřit se na konkrétní osudy pedagogů a studentů, kteří na gymnáziu působili. Bohužel, značná část archivních materiálů, ze kterých mohu informace týkající se jednotlivců čerpat, jako například třídní knihy, složky profesorů, maturitní vysvědčení či školní časopisy, mi nebyla vydána z důvodu ochrany osobních dat a údajů. Proto se ve své bakalářské práci zaměřuji na provoz gymnázia, jako takového.

Hlavním zdrojem, se kterým v rámci bakalářské práce pracuji, jsou výroční zprávy ruských gymnázií, ty musela obě dvě ruská gymnázia vydávat. Bohužel, moravskotřebovské gymnázium nevydávalo tyto zprávy každoročně, tudíž nám některé střípky z jeho života chybí. Na druhou stranu, výroční zprávy moravskotřebovského gymnázia jsou obsáhlejší. Hlavním problémem je pro mě v rámci studia výročních zpráv dobová ruština, ve které jsou zprávy psány, navíc zprávy neobsahují všechny podstatné informace. Například informace o zavedení poplatků na ruském gymnáziu v Praze v rámci jeho zpráv naprosto chybí. Výroční zprávy gymnázia v Moravské Třebové se nacházejí ve Státním okresním archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli a výroční zprávy pražského gymnázia můžeme nalézt v Archivu hlavního města Prahy.

Co se týče archivních materiálů, čerpám hlavně z Archivu ministerstva zahraničních věcí, tento archiv nabízí řadu listin a dokumentů, které se týkají sloučení ruských gymnázií do Prahy ve školním roce 1935/1936.

V rámci odborné literatury jsou mi nejpřínosnější práce Anastasie Kopřivové, ta se zabývá právě Ruskou pomocnou akcí s přesahem na ruská gymnázia. Její články v rámci Moravskotřebovských vlastivědných listů kvalitně zpracovávají jednotlivé aspekty života na ruských gymnáziích. Další důležitou publikací pro vznik

⁵ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 22879.

⁶ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год С основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 1.

této práce je publikace Emigrace z Ruska v meziválečném Československu. Tuto publikaci sestavil Václav Poddaný a Hana Barvíková. Jedná se o adresář ruské emigrace, v rámci kterého jsou rozepsané všechny emigrační instituce, se seznamem dobových dokumentů týkajících se daných institucí a informacemi v jakých archivech se tyto dokumenty nacházejí.

1 Ruská pomocná akce

1.1 Československo a Ruská pomocná akce

Ruská pomocná akce byla zahájena roku 1921 pod správou Ministerstva zahraničních věcí.⁷

Likvidována začala být od roku 1926, nicméně nebyla ukončena jednorázově a v plném rozsahu, jelikož Československo chtělo umožnit dokončení studia studentům, kteří studovali na ruských školách.⁸ O tom, jak rozsáhlá Ruská pomocná akce byla, svědčí fakt, že od roku 1921 do roku 1928 vydalo Československo na pomoc emigrantům víc prostředků než všechny ostatní evropské země dohromady.⁹ Československé řešení emigrantské otázky se vyznačovalo tím, že vláda si vybírala konkrétní skupiny uprchlíků, které následně přijala, dokonce cíleně zajišťovala přesun těchto skupin na území Československa. Konkrétně se jednalo o studenty, spisovatele a vědce (celkově inteligenci a budoucí inteligenci pocházející z Ruska). Další skupinou, která byla přijímána, byli zemědělci.¹⁰ Československo nepřijímalo levicové a pravicové radikály a ty, kteří chtěli nést vojenskou službu.¹¹ Klíčová byla role Československa coby poskytovatele vzdělání pro ruské studenty.

Můžeme si položit otázku, proč se Československo rozhodlo pro podporu emigrantů z Ruska v takové míře. Jistě můžeme předpokládat, že Ruská pomocná akce měla i svůj čistě humanitární rozměr a byla organizována za účelem pomoci emigrantům z Ruska v duchu slovanské vzájemnosti. Každopádně Ruská pomocná akce měla i své čistě praktické důvody. Československo počítalo s demokratickým Ruskem jako s budoucím spojencem, proto se snažilo podporovat ruskou inteligenci a vzdělávat studenty z Ruska v demokratickém duchu.¹² Nikdo totiž nepočítal s tím, že se bolševismus v Rusku udrží dlouho u moci. Tomáš Garrigue Masaryk, který

⁷ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze. (1921_1952)*, s. 7.

⁸ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBUEOVÁ Ľ. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945. 20. a 30. léta X.X. století*. Praha.Seminář pro dějiny východní Evropy při Ústavu světových dějin FF UK, 1993, s. 74.

⁹ CHAMBERLAINOVÁ L. *Parník filozofů. Lenin a vyhnání inteligence*. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 192.

¹⁰ SAVICKÝ I. *Osudová setkání. Češi v Rusku a Rusové v Čechách 1914-1938*, s. 157.

¹¹ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 12.

¹² CHAMBERLAINOVÁ L. *Parník filozofů*, s. 192.

předpokládal vznik postbolševického Ruska do roku 1926, byl svými současníky považován za skeptika.¹³

Dalším důvodem bylo zvýšení prestiže nově vzniklého Československa v očích evropských mocností.

Hlavním centrem emigrantů z Ruska v rámci Československa byla Praha, mezi další patřila: Bratislava, Brno, Příbram, Plzeň a Moravská Třebová.¹⁴ Život v Praze byl poměrně nákladný, z toho důvodu vznikala za Prahou přechodná centra.¹⁵

Byť Ruská pomocná akce nenaplnila jeden ze svých základních cílů, Československo nezískalo silného spojence v postbolševickém Rusku, nelze tvrdit, že by tato rozsáhlá organizovaná pomoc byla zbytečná. V první řadě musíme vyzdvihnout její humanitární rozměr, Ruská pomocná akce zprostředkovala vzdělání velkému množství ruských studentů, poskytla prostor pro profesní rozvoj celé řadě ruských profesorů a vědců. Uskutečnění Ruské pomocné akce zvýšilo prestiž Československa v očích ostatních států, v rámci zvyšování povědomí o Československu nesmíme opomenout ani to, že emigranti z Ruska při své další reemigraci šířili dobré jméno Československa, kterému byli zavázáni. Posledním kladným důsledkem Ruské pomocné akce bylo obohacení Československé společnosti. Nejen že se emigranti z Ruska snažili co nejvíce šířit ruský jazyk a kulturu na území Československa, ale díky ruské pomocné akci zde působily významné osobnosti z vědecké a kulturní sféry, některé zde prožily pár let života, jiné plně splynuly s českým prostředím a našly v Československu nový domov.

1.2 Ruské školství na území Československa

V roce 1921 bylo Komitétem pro umožnění studia ruských studentů (Комитетъ по обезпечению образования русским студентам) rozhodnuto o přijetí studentů z Ruska. Původně bylo rozhodnuto o přijetí osmi set studentů, nakonec jich na území Československa v roce 1921 přijelo tisíc.¹⁶ V dalších letech studovalo na území Československa 6341 ruských a ukrajinských studentů, z čehož 1673 studentů

¹³ SAVICKÝ I. Osudová setkání, s. 161.

¹⁴ KOPŘIVOVÁ A. *Ruští emigranti ve Všenorech, Mokropsech a Černošicích. 20. a 30. léta XX. století.* Praha: Národní knihovna ČR, Slovanská knihovna, 2003, s. 3.

¹⁵ Tamtéž, s. 3.

¹⁶ VEBER V.-SLÁDEK Z. -BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVÁ E. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 10.

studovalo na středních školách.¹⁷ Mnoho studentů přicházelo do Prahy nelegálně a byli následně přesunuti do vysokých škol v jiných městech.¹⁸

Musíme zde zmínit problém, jenž nastal v odlišném vnímání ruského a československého vnímání slova student. Zatímco v Rusku byl student pouze vysokoškolský student, v Československu byl pod tímto pojmem označován jak student střední, tak i vysoké školy. Byť v průběhu Ruské pomocné akce převládlo ruské vnímání významu tohoto slova, původně bylo zamýšleno přijmout osm set studentů v československém chápání smyslu slova, tudíž studentů středoškolských i vysokoškolských o čemž svědčí i fakt, že se na výběru studentů podílela především Adelaida Vladimirovna Žegulinová (1861-1950).¹⁹ Tato výjimečná žena se zabývala hlavně organizací středoškolského vzdělávání, byla jedním ze zakladatelů Ruského gymnázia v Moravské Třebové.

Studenti, kteří byli přepraveni na území Československa, přicházeli převážně z Konstantinopole a z Gallipoli²⁰, zájemci o studium na vysoké škole museli doložit písemné potvrzení o ukončení střední školy, pokud nebyli schopni ukončení střední školy nijak prokázat, byli přezkušováni komisí složenou z ruských profesorů v emigraci.²¹ Zápis do středních škol probíhal obdobně.

Mezi rysy studentů z Ruska na ruských středních i vysokých školách na území Československa patřila jakási „přestárlost“ studentů. Můžeme uvést příklad manžela Mariny Cvetajevové Sergeje Jakovleviče Efrona, ten v rámci svého vysokoškolského studia oslavil své 31 narozeniny, nejednalo se rozhodně o příklad ojedinělý²², studenti Ruského gymnázia v Moravské Třebové si dokonce svůj věk snižovali, mnohdy s vědomím ruských profesorů, aby na gymnáziu i přes svůj pokročilejší věk mohli studovat.²³

Tuto skutečnost popisuje Nikolaj Terleckij ve své autobiografii Curriculum Vitae: „... pán se představil jako profesor gymnázia a začal se mě vyptávat, co všechno vím z matematiky, dějepisu, fyziky, ruštiny a vůbec zkoušel, jestli jsem dost inteligentní. Netrvalo ani hodinu a už jsme oba věděli, že nejsem dost inteligentní

¹⁷ РУДНЕВ .В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*. Париж : Российский земско-городской комитет помощи российским гражданам за границей. 1924, s. 9.

¹⁸ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 20

¹⁹ SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 183.

²⁰ Tamtéž, s. 182.

²¹ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 20.

²² SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 215.

²³ KOPŘIVOVÁ A. Ruské gymnázium v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 1997. (8), s. 25.

díky tříletému utíkání, vandrování a uvažování o věcech, které se na gymnáziích nevyučují. Absolvoval jsem v kadetce třetí třídu a byl jsem převeden do čtvrté, ale hodně jsem zapomněl z toho, čemu jsem se naučil, a byl jsem teď inteligentní tak akorát pro třetí třídu. Jenže posadit do třetí třídy šestnáctiletého hochy nebylo jaksi správné a proto se mě profesor zeptal, jestli umím držet zobák, řekl jsem mu, že umím držet zobák, načež profesor, který nás později učil matematice v Moravské Třebové, mi sdělil, že po poradě s ředitelem gymnázia se rozhodl pozměnit data mého narození, jinými slovy předělal v mých dokladech z kadetky trojku na šestku... Když jsem přišel poprvé do třídy, napadlo mě, že přinejmenším třetina mých spolužáků vypadala o něco starší, než by měla. A jeden z nich se prý dokonce i holil, jak jsem se později doslechl.²⁴

Studenti ruského gymnázia v Moravské Třebové byli přepravováni samostatně, ostatní studenti po příjezdu do Československa byli stejně jako ostatní emigranti nejprve přesunuti do karantény, zde podstoupili důkladnou lékařskou prohlídku a bylo jim přiděleno šatstvo.²⁵ Největší karanténní stanice se nacházela v Pardubicích, všechny karanténní stanice spravoval Československý červený kříž.²⁶

Studenti z Ruska měli do roku 1922 zajištěné společné stravování a bydlení, k ubytování byl využit prostor Chudobince sv. Bartoloměje. Ten se nacházel na Praze 2, kromě ubytoven zde byla lékařská ordinace, jídelna a sídlo studentských organizací. Dalším prostorem pro ubytování studentů byla Svobodárna na Praze 8, zde bydleli nejen studenti ale i profesori.²⁷ Počítalo se s tím, že se pro ruské studenty uvolní budova Strakovy akademie, než byla Strakova akademie zpřístupněna, byl pro studenty postaven Studentský dům na Albertově. Tam se nacházely společenské místnosti, knihovny a studovny, kuchyně, jídelny, sklady a jiné provozní prostory.²⁸ Od roku 1922 přestalo být ubytování a stravování společné,²⁹ studentům byla poskytována stipendia v hodnotě 300-500 Kč, podle studijních výsledků. Pokud student neprosplival, byla mu finanční podpora odebrána, nicméně mu byla poskytnuta možnost pokračovat ve studiu na dané vysoké škole na vlastní náklady.³⁰

²⁴ TERLECKÝ N. *Curriculum vitae*. Praha: TORST. 1997, s. 38. -39.

²⁵ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 12.

²⁶ Tamtéž, s. 13.

²⁷ Tamtéž, s. 15.

²⁸ Tamtéž, s. 16. -19.

²⁹ KOPŘIVOVÁ A. *Ruští emigranti ve Všenorech, Mokropsech a Černošicích*, s. 7.

³⁰ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 22.

Studenti z Ruska nevyužívali pouze možnosti studovat na vysokých školách, které pro ně byly zřízené, na československých vysokých školách studovalo 4663 studentů, i těmto studentům poskytovala československá vláda finanční podporu.³¹

1.3 Ruské střední vysoké školy na území Československa

Původním záměrem Československa bylo vybudovat celou ruskou emigrantskou univerzitu. Díky nedostatku financí se tak nakonec nestalo.³²

Nejvýznamnější emigrantskou vysokou školou byla bezesporu Ruská právnická fakulta v Praze (Русский Юридический факультет).³³ Založena byla roku 1922, působila 7 let³⁴, co se týče počtu absolventů, v rámci literatury není možné dohledat přesné číslo, Ivan Savický uvádí, že fakulta měla 419 absolventů³⁵, v publikaci Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945 je uvedeno číslo 321 absolventů a šestnáct habilitovaných docentů.³⁶ Podnětem pro zřízení právě Právnické fakulty byl fakt, že na území Sovětského svazu nebyly právní vědy vyučovány tak, jak by být vyučovány měly. Navíc, jak jsme již zmínili, nikdo nepočítal s dlouhou existencí bolševického Ruska a Rusko nové, které mělo vzniknout, bezesporu potřebovalo schopné právníky, studenti byli vzděláváni podle ruských předrevolučních právních norem. Zakladatelem a prvním děkanem se stal Pavel Ivanovič Novgorodcev (1866-1924), po jeho smrti tento post zastávali David Davidovič Grimm (1864-1941) a Jevgenij Vasiljevič Spektorskij (1866-1937).³⁷

Další vysokou školou pro emigranty z Ruska byl Pedagogický institut Jana Amose Komenského (Русский Педагогический Институт Имени Яна Амоса Коменского).³⁸ Vznikl v roce 1923, působil dva roky a měl sto absolventů.³⁹ Podmínkou, pro studium na institutu bylo ukončené vysokoškolské vzdělání a pedagogická praxe. Bez ukončeného vysokoškolského vzdělání mohli na

³¹ РУДНЕВ.В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 20.

³² VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVA L. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 10.

³³ РУДНЕВ.В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 42.

³⁴ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVA L. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 16.

³⁵ SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 199.

³⁶ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVA L. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 15.

³⁷ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVA L. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 15.

³⁸ РУДНЕВ.В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 43.

³⁹ SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 199.

institutu studovat pouze ti, kteří mohli prokázat dlouholetou pedagogickou praxi.⁴⁰ Pro nás je zajímavý v kontextu tématu této bakalářské práce, jelikož studenti pedagogického institutu ve školním roce 1926/1927 navštívili Ruské reálné gymnázium v Moravské Třebové.⁴¹

Další institucí, která spolupracovala s ruským gymnáziem v Moravské Třebové, byla Ruská lidová univerzita.⁴² (Русский Народный университет в Праге)⁴³ Vznikla v roce 1923, a měla především osvětový charakter, pořádala přednášky a semináře a spolupracovala s Rusko-českou jednotou.⁴⁴ Právě tato instituce poskytla ve školním roce 1927/1928 Ruskému gymnáziu v Moravské Třebové hostující profesory, ti na gymnáziu pořádali přednášky pro studenty a pedagogicko-psychologické přednášky pro vyučující.⁴⁵

Mezi ruské emigrantské vysoké školy patřil též Ruský ústav zemědělského družstevnictví v Praze (Русский Институт сельско-хозяйственной Кооперации).⁴⁶ Ten vznikl v roce 1921, působil 9 let⁴⁷, studia dokončilo 259 studentů, z čehož 48 získalo inženýrský titul.⁴⁸ Tato škola nebyla na rozdíl od ostatních plně financována z prostředků československé vlády, téměř polovina prostředků určených pro založení školy byla ruská a v prvním roce se Československo na rozpočtu školy podílelo pouze 16%, škola si byla schopná sehnat vlastní sponzory.⁴⁹ Studium bylo rozděleno na tři bloky: ekonomický, právní a družstevní. Vyučování probíhalo v prostorách gymnázia na Vinohradech, institut si vydával své vlastní učebnice a časopis. Od roku

⁴⁰ РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 43. Viz. též: СЕДОВА Е. Е. Роль русской акции помощи в организации национального образования и воспитания русских детей и юношества в эмиграции. In.: Бабка Л. Золотарев И. *Русская акция помощи в Чехословакии. История, значение, наследие*. Praha: Национальная библиотека Чешской Республики-Славянская библиотека. 2012, s. 58.-59.

⁴¹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 15.

Československá vláda podpořovala provoz této instituce částkou 55 000 Kč měsíčně. In: РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 43

⁴² Ruská lidová univerzita, nebyla univerzitou v pravém smyslu slova, jednalo se o postředoškolský typ vzdělávání, v rámci kterého byli organizovány různé přednášky a kurzy pro pracující, díky čemuž probíhalo vyučování ve večerních hodinách. In: РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 45

⁴³ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

⁴⁴ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOŮVÁ E. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 15.

⁴⁵ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

⁴⁶ РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 44.

⁴⁷ SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 199.

⁴⁸ VEBER V.-SLÁDEK Z. -BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOŮVÁ E. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 16.

⁴⁹ SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 199.

1923 institut organizoval kurzy (Низшие сельско-хозяйственные Курсы).⁵⁰

Poslední ruskou emigrantskou vysokou školou byla Ruská obchodní akademie v Praze (Русские коммерческо-бухгалтерские курсы).⁵¹ Vznikla roku 1923, působila dva roky a měla pouze 40 absolventů. Měla vychovávat specialisty pro budoucí hospodářské styky mezi ČSR a postbolševickým Ruskem. Tím, že ke vzniku postbolševického Ruska nedošlo, absolventi v budoucnu nenacházeli uplatnění.⁵² Obchodní akademie byla organizována dle ruských předrevolučních škol obdobného typu. Podmínkou pro přijetí bylo dokončené středoškolské vzdělání, původně měla tato škola pouze jednoletý studijní program, ten byl záhy rozšířen a studenti byli na této škole vzděláváni po dobu dvou let.⁵³

Kromě ruských gymnázií vznikla na území Československa i odborná učiliště.⁵⁴ Již roku 1921 vznikla Ruská automobilně-traktorová škola (Русская Автомобильно-Тракторная школа в Праге).⁵⁵ Působila sedm let,⁵⁶ a měla dohromady 712 absolventů.⁵⁷ Vyučovací osnovy zahrnovaly znalosti týkající se oprav traktorů, dále škola nabízela krátkodobé kurzy pro elektromontéry a pro řidiče osobních automobilů.⁵⁸ Školu vybavila Škodovka a Českomoravská -Kolben-Daněk.⁵⁹

Název druhé instituce se v rámci literatury liší, Ivan Savický jí ve své monografii *Osudová setkání Češi v Rusku a Rusové v Čechách* uvádí coby Ruské vyšší učiliště dopravních techniků (Русское высшее училище техников путей сообщения),⁶⁰ kdežto v publikaci *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945* je tato instituce pojmenovaná jako Ruská vysoká škola spojové techniky v

⁵⁰ РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 44. V roce 1923 investovala československá vláda do provozu této instituce okolo 1200 000Kč In: РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 45.

⁵¹ РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 46.

⁵² SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 200.

⁵³ РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 44. Na provoz Obchodní akademie československá vláda přispívala částkou 9000 Kč měsíčně. In: РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 46.

⁵⁴ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVÁ L. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945* s. 16.

⁵⁵ РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 48.

⁵⁶ SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 199.

⁵⁷ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVÁ L. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945* s. 17.

⁵⁸ SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 200.

⁵⁹ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVÁ L. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945* s. 17. Na provoz školy poskytovala československá vláda částku 95 000 Kč měsíčně. In: РУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 45.

⁶⁰ SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 199.

Praze, jenž byla po roce existence reorganizována na učiliště spojové techniky.⁶¹ Učiliště bylo založeno roku 1922, působilo 6 let, dohromady školu absolvovalo 80 studentů.⁶² Všeobecně o ruských odborných učilištích na území Československa platí, že jejich absolventi neměli problémy s uplatněním.⁶³

Ruská gymnázia byla na území Československa tři, konkrétně v Moravské Třebové, Praze a v Mukačevu. Gymnázium v Moravské Třebové bylo až do školního roku 1927/1928 pod správou Ministerstva zahraničních věcí.⁶⁴ Gymnázium v Praze bylo pod správou, jak Ministerstva školství a národní osvěty, tak Ministerstva zahraničních věcí. (Ministerstvo školství a národní osvěty spravovalo gymnázium po odborné stránce, Ministerstvo zahraničních věcí po té hospodářské).⁶⁵ Od školního roku 1927/1928 byla obě gymnázia dána pod správu Ministerstva školství a národní osvěty, z důvodu omezování Ruské pomocné akce.⁶⁶ Bylo rozhodnuto o tom, že gymnázia by neměla být rušena, nicméně byla uzpůsobena českým osnovám a byl snížen rozpočet, jenž byl gymnáziím poskytován, v důsledku čehož došlo ke zpoplatnění gymnaziálního internátního ubytování v moravskotřebovském gymnáziu.⁶⁷ Pražské gymnázium zavedlo jak internátní tak školní poplatky.⁶⁸

K plnému oddělení gymnázií od Ruské pomocné akce došlo v roce 1929, založením Spolku pro vydržování ruských středních škol v Československé republice. Hlavním orgánem spolku bylo kuratorium, které mělo ve své působnosti projednávání rozpočtu ruských gymnázií. V rámci kuratoria působili tři zástupci Ministerstva školství a národní osvěty, dva zástupci Ministerstva zahraničních věcí,

⁶¹ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVÁ E. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945* s. 16.

⁶² SAVICKÝ I. *Osudová setkání*, s. 199. Na tuto školu Československá vláda poskytovala 40 000 Kč měsíčně In.: ПУДНЕВ В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*, s. 43

⁶³ VEBER V.-SLÁDEK Z.-BUBENÍKOVÁ M.-HARBULOVÁ E. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945* s. 16.

⁶⁴ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 1.

⁶⁵ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 4.

⁶⁶ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 1. Též In: Русская реформированная реальная гимназия в Праге оцнованная Земгором VI отчет за 1927-1928 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno] s. 1.

⁶⁷ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 1.

Poplatek za ubytování byl vyměřován podle příjmů rodičů, případně zákonných zástupců. Plná výše poplatku byla 400 Kč pro studenty do 14 let a 500 Kč pro studenty starší 14 let. V ceně za internát bylo zahrnuto stravování, ošacení a všechny učební pomůcky. In: Годовой отчет. Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 11.

⁶⁸ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 18. -19.

Inspektor ruských středních škol v ČSR, jeden zástupce svazu českých pedagogů, jeden zástupce svazu ruských pedagogů, čtyři členové, jenž byli voleni valnou hromadou a ředitelé ruských gymnázií v Praze a Moravské Třebové, ředitelé gymnázií byli neměnnými členy jak kuratoria, tak valné hromady a předsednictva.⁶⁹ Podstatné bylo, že emigrantům z Ruska bylo umožněno podílet se na řízení institucí, které pro ně byly zřízeny.

⁶⁹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 2.

2 Ruské reformní reálné gymnázium v Moravské Třebové

2.1. Vznik gymnázia, Konstantinopolské období

Jedna z významných vln v rámci této emigrace z Ruska ve dvacátých letech uprchla v rámci evakuace Krymu po ústupu vojsk generála Wrangela. V rámci této emigrační vlny přechalo mnoho budoucích studentů ruských gymnázií na území Československa, byli mezi nimi sirotci, kteří se k vojákům připojili s nadějí, že mezi nimi najdou alespoň nějakého příbuzného, někteří následovali vojáky z touhy po nebezpečí a dobrodružství, další byli žáci kadetek vyvezení při evakuaci svých škol.⁷⁰

Gymnázium vzniklo 6.12.1920 v Konstantinopoli, na přelomu roku 1921/1922 bylo přemístěno do Moravské Třebové. Hlavní podíl na jeho založení měl Sogor (Všeruský svaz zemí a měst) (Всероссийский союз городов), třemi hlavními zakladateli byli, již zmiňovaná Adelaida Vladimírovna Žegulinová, Pjotr Petrovič Jureňjev a Pjotr Dimitrijevič Dolgorukov.⁷¹ Díky schopnostem zakladatelů podporovalo gymnázium značné množství charitativních organizací a zámožných jednotlivců, mezi nimi například Mezinárodní červený kříž, Americký červený kříž a YMCA.⁷²

Gymnázium působilo v budově bývalého harému, mělo 32 místností a v přilehlé zahradě byl vybudován malý pravoslavný kostelík. Děvčata a mladší chlapci měli internát přímo u gymnázia, kdežto internát starších chlapců se nacházel tři kilometry od budovy gymnázia. Další děti byly do školy dováženy rodiči či personálem útulků Červeného kříže.⁷³

Prvním ředitelem byl Adrian Petrovič Petrov, následně od školního roku 1923/1924 Adam Jemeljanovič Kogostjanc, jehož na tomto postu vystřídal ve

⁷⁰ KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ. A. Gymnázium v Moravské Třebové (Konstantinopolské období). In: KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ A.-VEBER V. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 95.

⁷¹ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze (1921-1952)*, s. 43.

⁷² KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ. A. Gymnázium v Moravské Třebové (Konstantinopolské období). In: KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ A.-VEBER V. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 95.

⁷³ KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ A. Gymnázium v Moravské Třebové (Konstantinopolské období). In: KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ A.-VEBER. V. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 98.

školním roce 1927/1928 Vladimír Ivanovič Svetozarov jenž na gymnáziu působil již od jeho založení. Petrov na gymnáziu působil i poté co přestal být ředitelem.⁷⁴

Gymnázium bylo organizováno po vzoru předrevolučních státních ruských gymnázií, mělo osm tříd a nejprve jednu, následně dvě přípravné třídy, ty víceméně suplovaly základní školu, později v Moravské Třebové byla ke gymnáziu připojena i školka.⁷⁵

Gymnázium navštěvovali převážně chlapci, jak jsme již zmínili, jejich věk byl vyšší, než bylo u středoškolských studentů běžné, část studentů se účastnila války v dobrovolnických armádách, studenti pocházeli z různých koutů Ruska a jejich znalosti nebyly jednotné, proto se první rok věnoval hlavně opakování učiva a vštěpování základních návyků.⁷⁶

Jak dokazují následující slova z autobiografie Nikolaje Terleckého, bylo to opravdu potřeba: „V gymnáziu jsme se učili, jinak řečeno, profesori nám něco vykládali, ale poněvadž byli většinou hodní, moc jsme je neposlouchali a v duchu i nahlas jsme plánovali, co všechno podnikneme po vyučování. V poledne byl oběd a hodina odpočinku. Odcházeli jsme do zahrady nebo na dvůr, nebo jsme šplhali na nízkou věž, úplně zarostlou stromky, keři a vysokou trávou. Říkalo se jí bůhví proč „věž zrady a lásky.“ Tam jsme se často schovávali při vyučování, když jsme měli na hodinu obzvlášť hodného profesora...“⁷⁷

Přes problémy s respektováním pedagogů a značnou individualitu si studenti uvědomovali důležitost vzdělání, o čemž svědčí i fakt, že řada studentů se na gymnázium přihlásila sama. Zajímavostí je bezesporu i to, že v prvním roce existence gymnázia byly přerušeny prázdniny pro studenty, kteří dokončili sedmý ročník, v rámci dvou prázdninových měsíců absolvovali zhuštěný osmý ročník a na konci srpna složili maturitu.⁷⁸

⁷⁴Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 12.

⁷⁵ KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ A. Gymnázium v Moravské Třebové (Konstantinopolské období). In: KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ A. -VEBER. V. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 100.

⁷⁶Tamtéž, s. 100.

⁷⁷ N. Terlecký. *Curriculum vitae*. Praha: TORST, 1997, s. 42-43.

⁷⁸ KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ A. Gymnázium v Moravské Třebové (Konstantinopolské období). In: KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ A.-VEBER V. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*, s. 100.

Nedostatek financí nutil vedení hledat nové místo pro provoz gymnázia.⁷⁹ Nakonec bylo rozhodnuto, že se gymnázium přemístí do Československa. Ministerstvo zahraničních věcí začalo roku 1921 s hledáním vhodného objektu, kde by gymnázium mohlo působit, za tímto účelem obeslala ostatní ministerstva se žádostí, zdali nemají v působnosti objekt, který by byl vhodný pro zřízení gymnázia. V září téhož roku byl objekt vybrán⁸⁰, jednalo se o prostor barákového tábora náležející k Moravské Třebové. Toto místo bylo vybráno nejen díky odpovídající velikosti objektu, ale také z důvodu posílení slovanského prvku v regionu.⁸¹ Studenti byli z Konstantinopole do Československa přepravováni vlakem, převoz proběhl od 18.12.1921 do 2.1.1922, přeprava probíhala po skupinkách, vždy po 45 osobách, do Československa přijelo 550 studentů a 52 dospělých⁸²

2.2. Prostor tábora v Moravské Třebové

Tábor byl vystavěn mezi lety 1914-1916 stavitelem Juliem Randou.⁸³ Nacházel se zhruba kilometr od centra Moravské Třebové, na jihovýchodním okraji tohoto města, původně měl sloužit jako lazaret rakousko-uherské armády a uprchlický tábor, tábor měl kapacitu pět tisíc osob,⁸⁴ nicméně jeho obsazenost nikdy nepřekročila čtyřtisícovou hranici.⁸⁵

Mezi lety 1914- 1919 zde pobývali uprchlíci z Haliče. V roce 1918 byl tábor převeden pod Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo sociální práce nově vzniklého Československa, fungoval zde útulek pro invalidy a dětská

⁷⁹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 9.

⁸⁰ KOPŘIVOVÁ A. Ruské hroby na hřbitově v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 8.

⁸¹ ŘEHÁKOVÁ M. - ČERMÁK J. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb. 2005 [s. 4.] V Moravské Třebové byli Češi menšinou, v roce 1910 zde žilo 27 926 Němců a pouze 1943 Čechů. Tento nepoměr vedl k tomu, že se studenti ruského gymnázia v Moravské Třebové po celou dobu jeho existence nenaučili dobře česky, mezi sebou v táboře hovořili rusky a pro komunikaci s místními obyvateli používali převážně němčinu. KOPECKIJ L. Hrst vzpomínek na ruské reálné gymnázium In: *Moravskotřebovské noviny*. 1996 (5), s. 3.

⁸² KOPŘIVOVÁ A. Ruské hroby na hřbitově v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 8.

⁸³ KOPŘIVOVÁ A. Stavební vývoj areálu „Tábora“ v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 2004. (15), s. 27

⁸⁴ ŘEHÁKOVÁ M. - ČERMÁK J. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*, [s. 4.]

⁸⁵ KOPŘIVOVÁ A. Stavební vývoj areálu „Tábora“ v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 2004. (15), s. 27.

prázdninová kolonie.⁸⁶

Od roku 1921 zde začalo působit Ruské reformní reálné gymnázium a spolu s ním zde do roku 1926 existovala kolonie válečných invalidů, konkrétněji slepců a repatriační stanice. Dále se zde nacházelo několik bytů pro československé státní zaměstnance a třída moravskotřebovské menšinové obecné školy.⁸⁷ Od školního roku 1928/1929 zde působila měšťanská škola.⁸⁸ Po sloučení gymnázia s druhým ruským gymnáziem, které se nacházelo v Praze, zde bylo zřízeno Státní vojenské reálné reformované gymnázium.⁸⁹

Tábor se rozkládal na prostoru 16 ha, polovina prostoru byla oplocená, tvořila vlastní tábor, na zbytku prostoru se nacházela orná půda, luka a sady.⁹⁰ Budovy, původně dřevěné, byly posléze nahrazeny zděnými, architektem zděných budov byl Viktor Göltz. Poslední dřevěná budova přetrvala v prostoru tábora až do přelomu dvacátých a třicátých let. Po dobu působení ruského reálného gymnázia nedocházelo k žádným větším stavebním změnám.⁹¹

Po přestavbě bylo v táboře pět jednopatrových budov, zbylé byly přízemní a nepodsklepené.⁹² Zastavěná plocha tábora činila 14 279 m², celkově se zde nacházelo 334 místností.⁹³

Od roku 1917 tábor disponoval kancelářskými silami, zahradnictvím, kotelnou, prádelnou, krejčovskou dílnou, povoznictvím, lazaretem, kravínem a mlékárnou. Bylo zde zaměstnáno sedmdesát tři občanů města.⁹⁴

2.3. Vybavení gymnázia

S přesunem ruského gymnázia do prostoru tábora bylo třeba prostor uzpůsobit gymnaziálními potřebám a náležitě jej dovybavit. V budovách se nacházelo

⁸⁶ ŘEHÁKOVÁ M. -ČERMÁK J. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové* [s. 4.]

⁸⁷ KOPŘIVOVÁ A. Stavební vývoj areálu „Tábora“ v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 29.

⁸⁸ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

⁸⁹ KOPŘIVOVÁ A. Ruské gymnázium v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 1997. (8), s. 29

⁹⁰ KOPŘIVOVÁ A. Stavební vývoj areálu „Tábora“ v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 27

⁹¹ Tamtéž, s. 28.

⁹² Tamtéž, s. 30.

⁹³ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 44052.

⁹⁴ ŘEHÁKOVÁ M.-ČERMÁK J. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové* [s. 4.]

91 bytů s jedním až pěti pokoji, 667 m² školních tříd, kromě školních tříd zde byly ještě vedlejší učebny a kabinety. Internátní ložnice měly rozlohu 2280 m², a byly rozdělené na dívčí a chlapecké. Mezi další vybavení patřil dřevěný kostelík, tělocvična, tenisový kurt, fotbalové hřiště, divadlo, knihovna, chemická a fyzikální laboratoř, sbírky minerálů, zoologických exponátů a herbářů, nemocnice, obchod, dvě kuchyně s jídelnami, truhlářská, obuvnická a krejčovská dílna (zde byly šity uniformy pro studenty)⁹⁵, prádelny, lázně, umývárny, dvě kanceláře, sklady, sklepy, stáje, seníky, krmníky, zahradnictví, parčík, ve kterém se nacházela Lípa svobody, zasazená v prvním roce existence gymnázia v Moravské Třebové.⁹⁶ V prostoru tábora se vyskytovaly dva pomníky, ty zde byly po celou dobu existence ruského gymnázia v Moravské Třebové a následně se i s gymnáziem přemístily do Prahy. Jednalo se o pomník ruským vojákům, ztvárněný postavou ruského bohatýra, a pomník ruské vzdělanosti, ta byla symbolizována rozevřenou knihou.⁹⁷

Správcem objektu byl Josef Chalupa, ten řídil zaměstnance tábora, mezi které patřili zaměstnanci kancelářské služby, dezinfekční stanice, prádelny, technické a hospodářské dílny, zahradnictví a lazaretu. Pokud se zaměříme na vedení gymnázia, kromě ředitele a pedagogické rady zde působil pedagogický správce Anatolij Vladimírovič Žegulin a administrativní správce Anatolij Pavlovič Kopylov.⁹⁸ Na gymnázium pravidelně dojížděl inspektor ruských škol na území Československa prof. František Lakomý za účelem inspekcí, souhrnná revize gymnázia byla provedena při převedení gymnázia z působnosti Ministerstva zahraničních věcí, pod působnost Ministerstva školství a národní osvěty.⁹⁹

2.3.1. Dřevěný pravoslavný kostelík

Na rozdíl od kostelíku, který si osazenstvo gymnázia vybuodovalo v Konstantinopoli, tento kostelík byl postaven ještě před působením gymnázia v prostoru tábora, konkrétně v letech 1915-1916.¹⁰⁰ Po vzoru kostelíka v Konstantinopoli, byl i tento zařízen vybavením, pocházejícím z lodních kaplí

⁹⁵ KOPECKIJ L. Hrst vzpomínek na ruské reálné gymnázium In: *Moravskotřebovské noviny*. 1996 (5), s.4.

⁹⁶ KOPŘIVOVÁ A. Stavební vývoj areálu „Tábora“ v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 30.

⁹⁷ Tamtéž, s. 31.

⁹⁸ ŘEHÁKOVÁ M.-ČERMÁK J. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové* [s. 5.]

⁹⁹ KOPŘIVOVÁ A. Osud kostelíka v areálu tábora v Moravské Třebové In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 1998. (9), s. 13.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 11.

plavidel, které převážely emigranty v rámci krymské evakuace, část vybavení kostela si studenti vyráběli sami. Jelikož na ikonostasu kostelíka byla na pravém místě vedle Krista umístěna ikona sv. Mikuláše, je jisté, že právě jemu byl kostel zasvěcen. V krytém ochozu kolem kostela byly zavěšeny tři (podle některých pamětníků čtyři) zvony různé velikosti a ladění.¹⁰¹ Při kostelu existovala dílna na výrobu svíček a chrámový sbor, ten byl veden Nikolajem Nikolajevičem Rozovem, který byl později nahrazen Borisem Štěpanovičem Jevtušenkem, budoucím sólistou opery v Olomouci a Bratislavě.¹⁰²

Náboženství bylo vyučovalo dvě hodiny týdně a návštěva bohoslužeb nebyla povinná, nicméně mnohými pamětníky byla označována za dobrovolně povinnou. Bohoslužby se konaly každou sobotu a neděli a u příležitosti svátků a významných dní.¹⁰³ Kromě církevních svátků byly bohoslužby slouženy i k příležitosti světských svátků či významných událostí.¹⁰⁴ Například k příležitosti dne vzniku samostatného československého státu, ke dni svatého Václava, ke znovuzvolení Tomáše Garrigue Masaryka do úřadu prezidenta, či ke Dni ruské kultury. Kromě všeobecně známých svátků či událostí se bohoslužby konaly i v rámci oslav interních gymnaziálních svátků, jedním z nejvýznamnějších bylo výročí vzniku gymnázia.

Vzpomínky na táborový kostel a bohoslužby ve své autobiografii vylíčil bývalý student Sergej Machonin: „Kostel, cerkov, byl napůl dřevěný. Starší žáci vyzváněli ke mším ruský trezvon ve virtuózních rytmech a kadencích. Při slavnostních mších stovky svíček na mosazných podstavcích a svícnech plakaly voskové slzy a šířily mihotavou zlatou zář po ikonách, tmavých jako Byzanc, zasmušilých a starozákonně krutých. Na svatou Trojici byl kostel plný bříz, o Velikonocích ho nadnášelo lehké žluté průsvitně žluté světlo a chór, vybraní zpěváci a zpěvačky, zpíval slavnost Vzkříšení strašlivým a úchvatným mnohohlasem sopránů, barytonů a basů. Profesor zpěvu Jevtušenko, později baryton olomoucké opery, ho řídil jako třeštivec a mág posedlý hudbou. Při panychidách za nebožtíka, který ležel uprostřed kostela v otevřené rakvi, šla z chóru osudová tma a spravedlnost posledního soudu. Stáli jsme potichu, bolely nás nohy z dlouhého stání a štípali jsme se z dlouhé chvíle se sousedy do rukou-až do krve: kdo víc vydrží nepípnout bolestí

¹⁰¹ Tamtéž, s. 12.

¹⁰² Tamtéž, s. 13. -14.

¹⁰³ KOPŘIVOVÁ A. Osud kostelíka v areálu tábora v Moravské Třebové In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 1998. (9), s. 13.

¹⁰⁴ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13. -15.

v té cizí smrti, kterou nám zpěvy hrozily... „¹⁰⁵

2.3.2. Táborový konzumní obchod

Obchod se nacházel nedaleko kostela. Jednalo se o malý domek, který před přesunem gymnázia do tábora sloužil úplně jiným účelům, původně byl prostor využíván jako márnice.¹⁰⁶ V obchodě si studenti mohli zakoupit tradiční ruské pochoutky. Sergej Machonin popisuje ve své autobiografii obchod následovně: „Madam Gandzjuk byla podsaditá dáma kypré vadnoucí krásy, radikálně zachraňované červenou šminkou. Vlasy měla vzadu připláclé k mohutné šíji placatou černou mašlí a buclatýma ručkama prodávala v kantýně pod kostelem pirohy, vláčné žluté obrovské kapsy ve tvaru pŕlměsíce, napěchované nádivkami z masa, koření, vajec a bŕhvíčeho ještě. Řezy z křehkého těsta s hustými zavařeninovými polevami, kornouty se sladkou smetanou. Prodávala všechno nedostižně ruské a rozmařile bohaté...“¹⁰⁷

Pokud si položíme otázku, kde děti získávali finanční prostředky, například právě na nákupy v obchodě, literatura ani archivní prameny nezmiňují, že by studenti dostávali kapesné, nicméně studenti, kteří neměli rodiče ani jiné příbuzné a zůstávali přes prázdniny v táboře, měly možnost pracovat u místních obyvatel a peníze si tak vydělat.¹⁰⁸

Pro studenty i profesory z Ruska, bylo dodržování ruských tradic velice důležité, potřebovali pocit, že někam patří, navíc stejně jako ostatní emigranti z Ruska věřili, že se do své vlasti, brzy navrátí. V táboře spolu všichni komunikovali prostřednictvím ruského jazyka. Jak pravoslavný kostelík, tak obchod s národní kuchyní jim byl zcela jistě v udržování národní identity nápomocen.

2.3.3. Knihovny

Na území gymnázia se nacházely tři knihovny, první, nejobsáhlejší byla školní knihovna, druhá knihovna byla určena pro pedagogy a třetí si zřídil

¹⁰⁵ MACHONIN S. *Příběh se závorkami*. Brno: Atlantis, 1995, s. 64.

¹⁰⁶ KOPŘIVOVÁ A. Stavební vývoj areálu „Tábora“ v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 31.

¹⁰⁷ MACHONIN S. *Příběh se závorkami*, s. 63.-64.

¹⁰⁸ Terlecký. N. *Curriculum vitae*, s. 48

kroužek Sokola.¹⁰⁹

Školní knihovna fungovala po celou dobu působení gymnázia v Moravské Třebové, byla skutečně velice obsáhlá, ve školním roce 1934/1935 před sloučením obou gymnázií čítala 20 921 knih o celkové hodnotě 308 172,65 korun. Knihovna obsahovala beletrii, literaturu faktu a značné množství učebnic.¹¹⁰ Po sloučení gymnázií, byly sloučené i školní knihovny obou gymnázií, knihovna pražského ruského gymnázia po sloučení tak čítala přes čtyřicet tisíc svazků.¹¹¹

Zbylé dvě knihovny byly podstatně menší, knihovna pro vyučující čítala ve školním roce 1934/ 1935 129 knih o celkové hodnotě 1902,75 korun.¹¹² Knihovna kroužku Sokol byla založena ve školním roce 1927/1928, obsahovala 68 knih a 13 časopisů¹¹³, postupně se knihovna rozšířila na 75 knih a 15 časopisů.¹¹⁴

2.3.4. Nemocnice

Předtím než bylo ruské gymnázium přesunuto do prostoru tábora, nacházela se zde podstatně rozsáhlejší nemocnice.¹¹⁵ V době působení ruského gymnázia byly dvě nemocniční budovy změněny na školu, tělocvičnu a divadelní sál. Patrové domy, kde dříve bydlel zdravotnický personál, byly využívány coby byty pro učitele a vychovatele. Umrlčí komora, jak jsme již zmínili, byla upravena tak, aby zde mohl fungovat táborový obchod. Z budovy příjmu a předběžného vyšetření vznikla školní nemocnice.¹¹⁶

Nemocnice byla členěna na dvě samostatné poloviny, každá obsahovala 7 ložnic, 4 koupelny, záchody, místnosti pro ošetřovatelky, lékaře, léky a lékařské přístroje.¹¹⁷ V rámci nemocnice působila i ambulance.¹¹⁸ Od školního roku

¹⁰⁹ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 12.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 12.

¹¹¹ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 44052.

¹¹² Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 12.

¹¹³ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 21.

¹¹⁴ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1930-1931 учебный год с основания гимназии год 11-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 9.

¹¹⁵ KOPŘIVOVÁ A. Stavební vývoj areálu „Tábora“ v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 29.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 30.

¹¹⁷ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 44052.

¹¹⁸ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 21.

1928/1929 působila v rámci nemocnice též zubařská ordinace¹¹⁹, nebyla zřejmě provozována dlouho, jelikož ve školním roce 1932/1933 podstoupilo 63 studentů léčení u lékaře ve městě.¹²⁰

V prvních letech působení gymnázia zemřelo několik dětí na tuberkulózu, ta se obvykle léčila stejně jako jiná závažnější onemocnění mimo tábor, ve větší a vybavenější nemocnici.¹²¹ Stejně tak se v rámci táborové nemocnice neléčila rozsáhlejší zranění a neprováděly se zde operace. Studenti byli převáženi do nemocnic v Praze, Brně či Moravské Třebové.¹²² Léčena byla i psychická onemocnění, například ve školním roce 1930/1931 propukla u jedné studentky hysterie, byla hospitalizována po dobu půl roku na neurologickém oddělení nemocnice v Brně.¹²³ Pokud bylo nutno přesněji určit diagnózu, navštěvovalo gymnázium lékařské konzilium.¹²⁴ Ve školním roce 1927/1928 přijel do gymnázia oční lékař z Brna a těm studentům, kteří to potřebovali, předepsal brýle.¹²⁵

V gymnázium byl zaveden kvalitní systém prevence, studenti absolvovali dvakrát, v pozdějších letech i třikrát ročně preventivní prohlídky. Několikrát proběhlo i hromadné očkování. Děti, které byly chudokrevné, objevilo se u nich podezření na tuberkulózu, nebo trpěly podváhou, měly speciální stravu,¹²⁶ obohacenou o mléko, vajíčka a šunku.¹²⁷

Jelikož bylo gymnázium místem, kde se nacházelo velké množství dětí, které spolu trávily mnoho času (neopomínejme to, že gymnázium bylo internátní), jednalo se o ideální místo, pro vznik epidemií. Jednou z největších epidemií byla epidemie spály, ta proběhla na gymnázium ve školním roce 1928/1929,¹²⁸ v rámci potlačování

¹¹⁹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvédno], s. 37.

¹²⁰ VIII. Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1932-1933 [rok, místo vydání neuvédno], s. 14.

¹²¹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání neuvédno], s. 21.-22.

¹²² Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvédno], s. 20. 21.

¹²³ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1930-1931 учебный год с основания гимназии год 11-й [rok, místo vydání neuvédno], s. 10.

¹²⁴ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvédno], s. 21.

¹²⁵ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvédno], s. 24.

¹²⁶ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvédno], s. 21.

¹²⁷ VIII. Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1932-1933 [rok, místo vydání neuvédno], s. 14.

¹²⁸ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvédno], s. 36.

epidemie bylo postupováno následovně. Všichni nakažení byli umístěni do táborové nemocnice, zde byli rozděleni podle nakažlivosti (na nakažlivé a nenakažlivé). O nemocné se staraly dvě milosrdné sestry a dvě pradleny ve směnách po dvanácti hodinách. Všechny osobní věci nakažených byly důkladně vydezinfikovány. Na budovy, v kterých se nemoc objevila, byla uvalena karanténa. Ti, kteří byli v karanténě, absolvovali dvakrát denně lékařskou prohlídku, aby se případné další šíření nemoci eliminovalo již v počátku. Po ukončení karantény proběhla důkladná dezinfekce všech budov, které v karanténě byly.¹²⁹

I přes veškerou snahu personálu měli studenti moravskotřebovského gymnázia výrazně více úrazů a byli mnohem častěji nemocní než studenti druhého ruského gymnázia, které se nacházelo v Praze. Důvodů, proč tomu tak bylo, je několik. Moravskotřebovské gymnázium bylo větší, nacházelo se mimo město, díky čemuž mohly děti provádět více aktivit, které mohly potenciálně vést ke zranění. Navíc se děti nacházely v chladnějším podnebí a prostory gymnázia v Moravské Třebové byly výrazně vlhčí než ty v Praze.¹³⁰

2.4. Průběh školního roku

2.4.1. Třídy

Jak již bylo řečeno, gymnázium bylo zřízeno po vzoru předrevolučních ruských gymnázií, to znamená, že mělo osm gymnaziálních tříd, studenti v rámci těchto tříd byli rozděleni na starší a mladší. Mladší studenti navštěvovali první až čtvrtou třídu, starší čtvrtou až osmou třídu.¹³¹ K osmi gymnaziálním třídám byla roku 1926/1927 připojena opakovací třída, sem byli přechodně umístěni studenti, kteří měli velmi špatný prospěch, tato třída se vyznačovala malým počtem žáků, díky čemuž se jim vyučující mohl věnovat individuálněji. Pro návrat studenta z opakovací třídy do jeho původního ročníku, bylo nutné složit opravnou zkoušku, zkoušky bylo možné skládat dvakrát v rámci jednoho školního roku.¹³² Při gymnáziu zde existovaly dvě přípravné třídy, jedna pro starší, druhá pro mladší děti. Přípravné třídy suplovaly činnost základních škol. Pro postup do první třídy gymnázia bylo nutné složit vstupní

¹²⁹Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s.37.

¹³⁰ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 44052.

¹³¹Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 10.

¹³²Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 4.

zkoušku.¹³³ Při gymnáziu existovala taktéž mateřská škola, sem byly přijímány děti od čtyř let věku. Školka byla ve školním roce 1926/1927 rozšířena, z důvodu nárůstu dětí předškolního věku.¹³⁴ Gymnázium mělo značnou výhodu v tom, že bylo internátní, díky čemuž se studenti mohli vzdělávat v rámci celého dne, kromě běžného vyučování v rámci vyučovacích hodin, měli studenti povinnou přípravu, vždy ve večerních hodinách. Povinná příprava byla konána pod dozorem vychovatelů, ti studentům pomáhali, pokud bylo třeba, což pomohlo se studiem i méně nadanějším žákům.¹³⁵

2.4.2. Školní rok

Před začátkem školního roku se konaly přijímací a opravné zkoušky.¹³⁶ Školní rok začínal v prvním zářijovém týdnu. V průběhu září se konal podzimní termín maturit. Kromě podzimního termínu bylo možné maturitu skládat v zimním a letním termínu.¹³⁷ Maturitní zkouška byla rozdělena na ústní a písemnou část. Písemnou část studenti skládali z českého, ruského a latinského jazyka a povinně-volitelně pak z anglického či francouzského jazyka.¹³⁸

Školní rok obvykle končil koncem června, část studentů odjížděla na prázdniny k příbuzným, studenti, kteří příbuzné neměli, zůstávali i přes léto v prostoru tábora¹³⁹, byla jim poskytnuta možnost přivýdělků u místního obyvatelstva. V roce 1923 si dokonce 115 dětí vzaly české rodiny na letní prázdniny domů.¹⁴⁰

Školní předměty, které studenti měli povinné, shrnují následující tabulky, ty porovnávají povinné předměty na ruském gymnáziu v Moravské Třebové ve

¹³³ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 23.

¹³⁴ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 4.

¹³⁵ КОРЕЦКИИ L. Hrst vzpomínek na ruské reálné gymnázium (2) In: Moravskotřebovské noviny. 1996 (6), s.6.

¹³⁶ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13

¹³⁷ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 16. -17.

¹³⁸ VIII. Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1932-1933 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 11.

¹³⁹ 45% studentů, kteří v roce 1922 studovali na gymnáziu, byli sirotci In:KOPŘIVOVÁ A. Ruské gymnázium v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 26.

¹⁴⁰ РУДНЕВ.В.В. *Русское дело в Чехословацкой Республике*. Париж, s. 36.

školních letech 1925/1926¹⁴¹ a 1934/1935¹⁴². Tabulky popisují počet hodin v dané třídě za jeden týden, dále je uveden celkový počet odučených hodin daného předmětu ve všech třídách v rámci jednoho týdne. Údaje ze školního roku 1925/1926 jsou vyznačeny mimo závorky, údaje z roku 1934/1935 jsou uvedeny v závorkách.

Ročník Předmět	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Celkem hodin
matematika	1 (4)	4 (4)	4 (3)	4 (3)	4 (3)	4 (3)	4 (3)	3 (2)	28 (25)
český jazyk	3 (4)	3 (4)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	24 (26)
ruský jazyk	3 (5)	4 (5)	4 (4)	4 (4)	4 (3)	4 (3)	4 (4)	4 (4)	31 (32)
anglický jazyk	-	3 (-)	3 (-)	3 (-)	3 (-)	3 (-)	3 (4)	3 (4)	21 (8)
francouzský jazyk	-	3 (-)	3 (-)	3 (-)	3 (5)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	21 (14)
latinský jazyk	-	-	- (6)	- (6)	5 (6)	5 (6)	5 (4)	5 (4)	20 (32)
dějepis	2 (2)	2 (3)	2 (2)	3 (2)	2 (2)	3 (3)	3 (2)	2 (2)	19 (18)
zeměpis	2 (2)	2 (3)	2 (3)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	1 (2)	15 (18)
přírodopis	2 (3)	2 (3)	-	2 (-)	2 (-)	2 (3)	- (2)	- (2)	10 (13)
fyzika	-	-	3 (3)	2 (2)	-	2 (-)	3 (3)	4 (4)	14 (12)
chemie	-	-	-	-	2 (3)	2 (2)	2 (2)	-	6 (9)

¹⁴¹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 8.-11.

¹⁴² Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 44052.

				(2)					
deskriptivní geometrie	-	-	-	-	-	-	2 (-)	2 (-)	4 (-)
náboženství	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (1)	2 (1)	2 (-)	2 (-)	2 (-)	16 (8)
aritmetika	4 (-)	4 (-)	-	-	-	-	-	-	8 (-)
tělesná výchova	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	16 (16)
zpěv	2 (2)	2 (2)	2 (2)	- (2)	-	-	-	-	6 (8)
čistopis	1 (-)	-	-	-	-	-	-	-	1 (-)
kreslení	3 (4)	3 (4)	2 (2)	3 (2)	2	2	-	-	15 (12)
ruční práce	1 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (♂ -, ♀ 2)	2 (♂ -, ♀ 2)	2 (♂ -, ♀ 2)	2 (♂ -, ♀ 2)	15 (16)
pracovní činnosti	1 (-)	2 (-)	2 (-)	2 (-)	2 (-)	-	-	-	9 (0)
kosmografie	-	-	-	-	-	-	-	1 (-)	1 (-)
pravověda	-	-	-	-	-	-	-	2 (2)	2 (2)
filozofická propedeutika	-	-	-	-	-	-	1 (3)	1 (2)	2 (5)

Oproti roku 1925/1926 byla posílena výuka českého jazyka, ruského jazyka, latiny, zeměpisu, přírodopisu, chemie, zpěvu a filozofické propedeutiky. Hodiny ručních prací byly navýšeny pouze pro děvčata, ta měla povinné dvě hodiny týdně až do osmého ročníku na rozdíl od chlapců, ti měli povinné hodiny ručních prací pouze

do čtvrtého ročníku. Děvčata měla v rámci ručních prací šití a vyšívání, chlapci pracovali se dřevem.¹⁴³

Pravověda a tělesná výchova byly v rámci školních let 1925/1926 a 1934/1935 vyučovány se stejnou intenzitou. Tělesná výchova byla povinná pro všechny studenty, uvolnění z hodin tělesné výchovy mohl vydat pouze lékař, tělesná výchova byla oddělená pro chlapce a dívky (chlapci cvičili po třídách, děvčata byla rozdělena na starší a mladší).¹⁴⁴

Žáci měli ve školním roce 1934/1935 výrazně méně hodin náboženství, francouzského a anglického jazyka a matematiky. Francouzský a anglický jazyk byly v roce 1925/1926 povinně-volitelnými a studenti si mohli vybrat, který jazyk budou studovat.¹⁴⁵ Jelikož v roce 1934/1935 byl vyčleněn odlišný počet hodin na oba dva jazyky, můžeme se domnívat, že žáci museli povinně studovat oba dva jazyky. Výuka matematiky byla snížena rapidně, díky zrušení aritmetiky pro nižší ročníky.

Oproti roku 1925/1926 kdy měl druhý ročník 4 hodiny matematiky a 4 hodiny aritmetiky, měl tentýž ročník v roce 1934/1935 pouze 4 hodiny matematiky. Kromě aritmetiky se v roce 1934/1935 již nevyučovala deskriptivní geometrie, čistopis, pracovní činnosti a kosmografie.

Studenti měli možnost navštěvovat i nepovinné předměty, mezi ně patřila hudba (hra na klavír), knihvazačství, v pozdějších letech pak zpěv, ruční práce a sportovní hry.¹⁴⁶

2.5. Svátky a významné dny

Na gymnáziu byla oslavovaná celá řada svátků a významných dní, můžeme je rozdělit na církevní svátky, svátky a významné dny, které se pojily s Československem, s Ruskem a s gymnáziem jako takovým.

Nejvýznamnějšími církevními svátky byly bez pochyby Vánoce a Velikonoce, Leontij Kopeckij popisuje ve svém článku průběh oslav těchto svátků následovně: „Z církevních svátků náleželo první místo velikonočním s okázalou půlnoční mší, na niž se scházelo celé osazenstvo gymnázia. Součástí obřadu byla tradiční cesta s rozžatými svíčkami do kostela. Po mši následovala podle ruského

¹⁴³ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání nevedeno], s. 11.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 10.

¹⁴⁵ KOPŘIVOVÁ A. Ruské gymnázium v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 26.

¹⁴⁶ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání nevedeno], s. 12.

zvyku večere u slavnostně upravené tabule. Druhý velikonoční svátek bylo povoleno zvonit na všechny kostelní zvony, čehož gymnazisté, zejména nižších ročníků využívali v míře přímo vrchovaté. Podle ruského zvyku navštěvovali muži manželky svých kolegů, aby jim popřáli hezké velikonoce[sic!]. Ty je častovaly ochutnávkou klasických ruských velikonočních pamlsků... Neméně slavnostní ráz měly v gymnáziu i vánoce. Nádherná moravskotřebovská zima povětšinou vytvářela překrásnou vánoční scénérii. Svátky vrcholily slavnostní „jolkou“ „plnou veselí, završenou plesem určeným pro starší gymnazisty. Každý žák obdržel sáček s jižním ovocem, ořechy, perníky a jinými dobrotami. Na přípravě nadílky se podíleli všichni už v předvánočním období.“¹⁴⁷

Mezi pravidelně oslavované československé svátky patřil: svátek sv. Václava (28. 9.), Den vzniku samostatného československého státu (28. 10.) a narozeniny Tomáše Garrigue Masaryka (7.3.). V Den vzniku samostatného československého státu každoročně proběhlo slavnostní shromáždění u Lípy svobody.¹⁴⁸ V roce 1925/1926 se gymnázium k této příležitosti zúčastnilo divadelního představení, které bylo pořádané Českým národním svazem¹⁴⁹, v roce 1930/1931 si studenti si připravili vystoupení sestávající z českých básní a skladeb významných českých autorů, které byly hrány na klavír.¹⁵⁰ V roce 1927/1928 se studenti účastnili všesokolského průvodu, který byl organizován k téže příležitosti.¹⁵¹ Všesokolský průvod byl taktéž organizován k příležitosti narozenin Tomáše Garrigue Masaryka. V roce 1932/1933 proběhly velké oslavy 85. narozenin Tomáše Garrigue Masaryka, proběhl slavnostní akt v rámci, kterého vystoupil ředitel gymnázia a část učitelů se slavnostní řečí. Žáci si připravili program sestávající z recitace, byl zapálen slavnostní oheň a zpívána česká národní hymna.¹⁵²

¹⁴⁷ КОПЕЦКИJ L Hrst vzpomínek na ruské reálné gymnázium (2) In: *Moravskotřebovské noviny*. 1996 (6), s. 6.

¹⁴⁸ КОПЕЦКИJ L Hrst vzpomínek na ruské reálné gymnázium (2) In: *Moravskotřebovské noviny*, s. 6.

¹⁴⁹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání nevedeno], s. 13.

¹⁵⁰ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1930-1931 учебный год с основания гимназии год 11-й [rok, místo vydání nevedeno], s. 4.

¹⁵¹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání nevedeno], s. 12.

¹⁵² VIII. Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1932-1933 [rok, místo vydání nevedeno], s. 11.

Ruské svátky a významné dny zahrnovaly: Den ruské kultury (6.6), Den ruského invalidy (22. 5.) a Den ruského dítěte (7. 4.)¹⁵³ Den ruské kultury byl oslavován při příležitosti výročí narozenin Alexandra Sergejeviče Puškina, v tento den probíhala bohoslužba pod širým nebem, slavnostní průvod k pomníku ruské vzdělanosti, zde ředitel pronesl proslov. Pro tento den si jak studenti, tak profesori připravovali kulturní program pro zbytek gymnázia. Ve školním roce 1925/26 profesor si N. I. Astrov připravil přednášku o Moskvě¹⁵⁴, v roce 1926/1927 k této příležitosti vystoupil gymnaziální sbor.¹⁵⁵ V roce 1927/1928 v tento den proběhla výstava ruských obrazů.¹⁵⁶ V roce 1928/1929 vystupoval divadelní kroužek a gymnaziální sbor na oslavách Dne ruské kultury v Praze.¹⁵⁷ V roce 1930/31 byla organizována přednáška o vývoji ruské kultury za posledních deset let, studentský koncert a akademie ruského Sokola.¹⁵⁸ K příležitosti Dne ruského dítěte a Dne ruského invalidy byly organizovány benefiční sbírky na podporu ruských dětí a invalidů, na sbírkách se aktivně podíleli i studenti. V Den ruského invalidy studenti prodávali žetony a noviny Ruský invalida. V roce 1925/1926 proběhl dokonce i benefiční koncert na podporu invalidů.¹⁵⁹

Kromě svátků a významných dní, které byly oslavovány v gymnáziu každý rok, se v gymnáziu konala celá řada společenských akcí. Tyto akce můžeme rozdělit na dvě kategorie. Do první kategorie spadají ty společenské akce, které byly organizovány vedením gymnázia a pedagogickým sborem. Mezi tyto akce patřily: výlety, žakovské večery, doprovodné přednášky, koncerty, promítání filmů, tematické večery.¹⁶⁰ Výlety, které byly pro studenty připravovány, často spoluorganizoval turistický kroužek. Na gymnaziálních koncertech a přednáškách vystupovali nejen gymnaziální profesori ale i ruští pěvci, spisovatelé a další

¹⁵³ Svátky nebyly každým rokem slaveny v jedno konkrétní datum, byly pohyblivé v rámci týdne až čtrnácti dnů

¹⁵⁴ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 15.

¹⁵⁵ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 17.

¹⁵⁶ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год с основания гимназии год 8-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 15.

¹⁵⁷ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 23.

¹⁵⁸ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1930-1931 учебный год с основания гимназии год 11-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 7.

¹⁵⁹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 18.

¹⁶⁰ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13. -15.

významní emigranti z Ruska. Ti vystupovali i na akcích Slovanského spolku v Moravské Třebové, na kterých se právě ruské gymnázium podílelo.¹⁶¹

Druhou kategorií společenských akcí byly akce, které organizovali sami studenti., většinou v rámci studentských kroužků.

2.6. *Studentské Kroužky*

Studentské kroužky tvořily významnou část gymnaziálního společenského života, studenti se v nich rozdělovali podle svých zájmů. Kroužky byly vedeny pedagogy. Část kroužků pořádala program i pro celý zbytek gymnázia, například výlety, přednášky, koncerty či divadelní představení. Mezi kroužky, které byly na gymnáziu organizovány, můžeme zařadit turistický kroužek, fyzikálně-matematický kroužek, historicko-literárně-filozofický kroužek, zemědělsko-hospodářský kroužek, Sokol,¹⁶² sportovní kroužek¹⁶³, šachový kroužek, dechový orchestr studentů gymnázia, muzikálně-vokální kroužek, kroužek praktické výuky francouzského jazyka, literární kroužky jednotlivých tříd.¹⁶⁴

Sokol a turistický kroužek vznikly ve školním roce 1921/1922, Sokol vznikl v rámci gymnázia v únoru roku 1922, což byl pouhý měsíc od přesunu gymnázia do Moravské Třebové.¹⁶⁵ Turistický kroužek zanikl ve školním roce 1929/1930¹⁶⁶, kroužek Sokola byl provozován až do stěhování gymnázia v roce 1934/1935.¹⁶⁷

Kroužek Sokola měl přesně kodifikovanou strukturu, v rámci které byli studenti do kroužku začleněni. V rámci kroužku působili řádní členové, členové na zkoušku, dorost a instruktoři, ti museli projít sokolskými kurzy, které byly organizovány v Praze.¹⁶⁸ Členové Sokola se scházeli třikrát týdně, dorost pouze dvakrát.¹⁶⁹ Kroužek

¹⁶¹ ŘEHÁKOVÁ M. -ČERMÁK J. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*, [s. 5.]

¹⁶² Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 15.

¹⁶³ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 20.

¹⁶⁴ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 29.

¹⁶⁵ Ve školním roce 1926/1927 oslavily oba dva kroužky výročí pěti let své existence In.: Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 20.

¹⁶⁶ Výroční zpráva za školní rok 1928/1929 je poslední výroční zprávou v rámci které je kroužek zmiňován. In.: Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 29.-30.

¹⁶⁷ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 128225.

¹⁶⁸ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 34

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 34.

měl vlastní knihovnu, v roce 1932/33 kroužek vydal čtyři vlastní sokolské časopisy jak v českém tak v ruském jazyce¹⁷⁰, po celou dobu existence kroužek pořádal přednášky a besedy a pořádali společenské večery. Kroužek Sokola se také účastnil akcí, které pořádal československý Sokol v Moravské Třebové, ve školním roce 1925/1926 se 38 členů kroužku zúčastnilo VIII. Všesokolského sletu v Praze¹⁷¹. Nejvíce členů (153) kroužek čítal v roce 1928/1929.¹⁷²

Stejně jako Sokol měl i turistický kroužek svou vlastní strukturu, v turistickém kroužku působili čestní členové, řádní členové, kandidáti na řádné členy a členové na zkoušku.¹⁷³ Kroužek byl členěn na sekce, dle zájmu členů. Sekcí bylo dohromady devět a to: výtvarná, botanická, novinářská, výtvarná, botanická, redakční, zoologická, mineralogická, fotografická, hudební, zdravotnická a skupina průzkumníků výprav.¹⁷⁴ Kromě vlastní klubovny disponovala fotografická sekce kroužku fotografickou laboratoří na vyvolávání fotografií.¹⁷⁵ Jak již bylo zmíněno, kroužek se podílel na organizaci výletů pro celé gymnázium, kromě toho kroužek pořádal tomboly, výstavy a koncerty. Ve školním roce 1926/1927 kroužek uspořádal benefiční koncert na podporu bývalého studenta gymnázia. Kroužek se taktéž podílel na organizaci charitativní sbírky organizované ke Dni ruského invalidy. Nejvíce členů (134) čítal kroužek ve školním roce 1926/1927.¹⁷⁶

2.7. Statistické rozložení studentstva

Následující tabulky shrnují informace týkající se pohlaví, státní příslušnosti, náboženského vyznání a místa bydliště studentů.¹⁷⁷

První tabulka obsahuje informace týkající se celkového počtu studentů, genderové struktury studentů a jejich státní příslušnosti.

¹⁷⁰ VIII. Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1932-1933 [rok, místo vydání nevedeno], s. 13.-14.

¹⁷¹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání nevedeno], s. 15.

¹⁷² Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání nevedeno], s. 34

¹⁷³ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání nevedeno], s. 20.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 20.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 20.

¹⁷⁶ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год с основания гимназии год 7-й [rok, místo vydání nevedeno], s. 20.

¹⁷⁷ Tabulky čerpají z výročních zpráv Ruského reformního reálného gymnázia 1925/1926-1934/1935, Bohužel, gymnázium nevydávalo výroční zprávy každoročně, z toho důvodu informace z některých let chybí.

rok	studentů celkem	pohlaví		státní příslušnost		
		chlapci	děvčata	ruská	československá	jiná
1925/1926	479	311	168	434	-	45
1926/1927	438	275	163	362	-	76
1927/1928	404	247	157	333	-	71
1928/1929	400	245	155	305	-	95
1930/1931	411	256	155	233	-	178
1932/1933	188	114	74	104	-	84
1934/1935	146	90	56	60	70	9

Celkový počet studentů gymnázia se od počátku v průběhu dvacátých let mírně snižoval, k rapidnímu snížení došlo počátkem třicátých let. Důvodem pro velký pokles studentů gymnázia na počátku třicátých let byl fakt, že většina studentů, kteří sem přišli, v rámci emigrační vlny na počátku dvacátých let již ukončila své středoškolské vzdělání. Druhá generace ruských emigrantů studovala převážně na druhém ruském gymnáziu, které se nacházelo v Praze. Nesmíme také opomenout fakt, že struktura studentů ruského gymnázia v Moravské Třebové v první polovině dvacátých let, bylo odlišné od československých gymnázií obdobného typu v té době. Jak již bylo zmíněno, na gymnáziu se v první polovině dvacátých let vzdělávalo velké množství studentů vyšších ročníků. Ve školním roce 1925/1926 měl dvě paralelní třídy pátý, šestý, sedmý i osmý ročník¹⁷⁸, ve školním roce 1928/1929¹⁷⁹ měl paralelní třídu pouze šestý a osmý ročník. V posledním roce existence gymnázia se již v rámci ročníků žádná paralelní třída nevyskytovala.¹⁸⁰

Na gymnáziu původně studovalo výrazně větší množství chlapců, než děvčat. Na počátku dvacátých let na gymnáziu studovalo pouze 20%¹⁸¹ děvčat, jelikož z Ruska prchali na počátku dvacátých let hlavně chlapci-studenti kadetek či členové dobrovolnické armády. Počet dívek se postupně zvyšoval, nicméně se jednalo převážně o dcery první generace ruských emigrantů, díky čemuž se ve druhé

¹⁷⁸ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 24.

¹⁷⁹ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год с основания гимназии год 9-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 41.

¹⁸⁰ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13.

¹⁸¹ KOPŘIVOVÁ A. Ruské gymnázium v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 25.

polovině dvacátých let dívky vyskytovaly převážně v nižších ročnících. V druhé polovině dvacátých let studovalo na gymnáziu 35% děvčat, ve třicátých letech stoupl počet dívek na gymnáziu na necelých 40 %.

Obměna složení studentů je nejvíce patrná na údajích, které se týkají státní příslušnosti žáků. Ve školním roce 1925/1926 studovalo na gymnáziu pouze 9% studentů, kteří měli jinou státní příslušnost než ruskou, na přelomu dvacátých a třicátých let bylo toto číslo více než dvojnásobné a v posledních letech existence gymnázia mělo jinou státní příslušnost, než ruskou, již více než 44% studentů. Jak je patrné z posledního údaje,¹⁸² většinu studentů s jinou státní příslušností tvořili studenti, kteří měli československou státní příslušnost, z čehož můžeme usuzovat, že se jednalo o potomky první vlny ruských emigrantů.

Druhá tabulka se týká náboženského vyznání studentů gymnázia a jejich místa bydliště.

¹⁸²V předchozích výročních zprávách se informace o poměru československé státní příslušnosti v rámci jiné státní příslušnosti nenachází.

rok	náboženství			bydliště	
	pravoslaví	jiné	bez víry	internát	u rodičů
1925/1926	452	27	-	445	34
1926/1927	412	26	-	328	110
1927/1928	368	36	-	268	136
1928/1929	338	62	-	257	143
1930/1931	340	71	3	-	-
1932/1933 ¹	106	17	5	-	-
1934/1935	121	44	1	140	6

Ve třicátých letech můžeme zaznamenat nárůst studentů, kteří byli jiného vyznání, než pravoslavného. Zatím co ve dvacátých letech bylo pravoslavného vyznání okolo 90% procent studentů, s přelomem dvacátých a třicátých let se toto číslo začalo snižovat a ve školním roce 1933/1934 studovalo na gymnáziu pouze 70% studentů pravoslavného vyznání.¹⁸³

Počet studentů, kteří nebydleli na internátu, byl zpočátku nízký, protože na gymnáziu studovalo velké množství sirotků, konkrétně 45%¹⁸⁴, počet sirotků se postupně snižoval, (v první polovině 30. let jich studovalo na gymnáziu pouze 5%)¹⁸⁵, v závislosti na snižujícím se počtu sirotků naopak stoupal počet dětí, které na gymnázium docházely z domova. V letech 1930/1931 a 1932/1933 nebyl počet dětí využívajících internátního bydlení ve výročních zprávách zahrnut, nicméně ve školním roce 1933/1934 můžeme zaznamenat prudký vzrůst studentů využívajících možnosti internátního bydlení, tento fakt je opět způsoben obměnou žáků, protože rodiče druhé generace ruských emigrantů bydleli hlavně v Praze a dalších větších městech s širší nabídkou práce.

¹⁸³ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13.

¹⁸⁴ KOPŘIVOVÁ A. Ruské gymnázium v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*, s. 26.

¹⁸⁵ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13.

2.8. Sloučení gymnázií

V rámci úsporných opatření bylo Spolkem pro vydržování ruských škol, za podpory ministerstva školství a ministerstva národní osvěty rozhodnuto o sloučení obou ruských gymnázií v jedno. Gymnázia měla být sloučena od počátku školního roku 1935/1936.¹⁸⁶ Nicméně nastal problém týkající se místa, kde mělo stát nově vzniklé gymnázium, zda v Praze, nebo v Moravské Třebové. Prostory gymnázia v Praze-Strašnicích byly nevyhovující, a proto byla již od roku 1932 plánována stavba nové budovy.¹⁸⁷ Pokud by gymnázia byla sloučena do Prahy, bylo požadováno, aby bylo nalezeno místo k pronajmutí, kde by mohlo nově vzniklé gymnázium provizorně působit do doby, než se postaví nová gymnaziální budova v Praze. V této souvislosti bylo uvažováno například o Paláci Kinských či Chotkově paláci v Praze.¹⁸⁸

Druhou možností bylo přemístit nově vzniklé gymnázium dočasně do prostor Tábora v Moravské Třebové, tato možnost byla důrazně odmítána rodičovským sdružením, které fungovalo při gymnáziu v Praze. Pokud by bylo gymnázium přesunuto do Moravské Třebové, musela by se velká část dětí z pražského gymnázia, která bydlela u rodičů, přemístit do moravskotřebovského internátu, na což neměla podstatná část pražských rodičů potřebné finance. Při sloučení gymnázií do Moravské Třebové by též vznikla nutnost udržování většího množství personálu (čím více dětí by bydlelo v internátu, tím více personálu by v gymnáziu muselo pracovat).¹⁸⁹

Pokud by gymnázia byla sloučena v Praze v nově pronajaté budově, byla by vstupní investice do nově vzniklého gymnázia vyšší z důvodu adaptace místností k potřebám gymnázia.¹⁹⁰ Česká menšina se obávala odchodu ruského gymnázia z Moravské Třebové z důvodu ztráty práce, část Čechů pracovala v rámci správy tábora. Proto zástupci české menšiny žádali, aby gymnázium bylo v Moravské Třebové zachováno, případně nahrazeno ústavem obdobného typu.¹⁹¹

Nakonec bylo rozhodnuto o sloučení obou gymnázií (od počátku školního roku 1935/1936) do jednoho ruského gymnázia, které se nacházelo v původních prostorách pražského gymnázia ve Strašnicích. Nově vzniklé gymnázium získalo

¹⁸⁶ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 128225.

¹⁸⁷ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 128225.

¹⁸⁸ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 128225.

¹⁸⁹ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 183002.

¹⁹⁰ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 74690.

¹⁹¹ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 44052.

název Spolkové ruské gymnázium v Praze. Toto řešení bylo dočasné a v roce 1939/1940 bylo gymnázium přesunuto do nově postavené školní budovy, ta se nacházela v Praze na Pankráci.¹⁹² V prostorách Tábora v Moravské Třebové bylo zřízeno Státní vojenské reformní reálné gymnázium.¹⁹³

¹⁹² Русская реальная гимназия в Праге 1921-1941 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 10.

¹⁹³ ŘEHÁKOVÁ M. - ČERMÁK J. *70 let vojenského školství v Moravské Třebové*, [s. 5.]

3 Ruské reformní reálné gymnázium v Praze

3.1. Vznik Ruského reformního reálného gymnázia v Praze

Pražské ruské gymnázium bylo první střední školou na území Československa (vzniklo roku 1921, druhé ruské gymnázium se do Moravské Třebové přestěhovalo až v lednu roku 1922). Pražské ruské gymnázium vzniklo z ruské základní školy, ta byla v září roku 1921 otevřena Zemgorem, nacházela se v budově základní školy v Hopfenštokově (dnešní Navrátilově) ulici. Vyučování probíhalo v odpoledních hodinách, původně školu navštěvovalo 17 dětí¹⁹⁴, jejich počet se velice rychle zvyšoval, již po měsíci na škole studovalo 44 dětí. Po měsíci byla základní škola reorganizována na pro gymnázium se čtyřmi třídami.¹⁹⁵ Počet studentů i nadále stoupal, v dubnu roku 1922 na gymnáziu začala studovat skupina 34 kalmyckých dětí, které reemigrovali do Československa ze svými rodinami z Bulharska.¹⁹⁶ Ke konci roku studovalo na pro gymnáziu tolik dětí (174), že bylo reorganizováno na reformované reálné gymnázium, které se typově shodovalo s ruskými předrevolučními gymnázii.¹⁹⁷

Gymnázium mělo v době otevření pět tříd a dvě přípravné třídy. (Obě přípravné třídy měl dvouletý studijní program. Přípravné třídy byly ve školním roce 1933/1934 reorganizovány na základní školu působící při gymnáziu.) Nicméně už ve školním roce 1925/1926 byla otevřena první osmá- maturitní třída a prvních deset studentů na gymnáziu úspěšně odmaturovalo.¹⁹⁸ Prvním ředitelem gymnázia byl Filip Semenovič Suškov.¹⁹⁹ S reorganizací pro gymnázia na gymnáziu vznikly i tři internáty, dívčí se nacházel na Vinohradech a chlapecký na Zbraslavi, Kalmyci bydleli odděleně ve Strašnicích.²⁰⁰ Ve školním roce 1923/1924 byl chlapecký

¹⁹⁴ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге V. отчет за 1926-1927 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 4.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 5.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 5.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 7.

¹⁹⁹ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 8.

²⁰⁰ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге V. отчет за 1926-1927 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 5.

internát přestěhován do Strašnic a dívčí do Holešovic.²⁰¹ Dívčí internát se později přestěhoval do Hostivaře a v první polovině třicátých let do Strašnic.²⁰²

Prostory základní školy v Hopfenštokově ulici nebyly pro gymnázium dostatečné, proto bylo gymnázium přemístěno do prostor měšťanské školy ve Strašnicích.²⁰³ Nicméně, i zde se gymnázium, které se neustále rozrůstalo, potýkalo s nedostatkem místa. V budově měšťanské školy působila kromě měšťanské školy a ruského gymnázia mateřská školka, základní škola a opakovací kurzy pro dospělé, díky čemuž byly v budově vyučovací hodiny až třech škol zároveň. Vyučování gymnázia probíhalo stále v odpoledních hodinách. Prostor v budově byl pro gymnázium uvolněn v pondělí a ve čtvrtek od 16:30 do 19:00 ve zbylé dny od 13:15 do 18:00.²⁰⁴

Ve školním roce 1924/1925 získalo gymnázium nové prostory, ty se nacházely v bývalé studentské kolonii ve Strašnicích.²⁰⁵ V prostorách studentské kolonie se nacházely třídy a kabinety gymnázia, kancelářské budovy, hospodářské budovy, chlapecký internát, knihovna a ordinace lékaře. Třídy a kabinety gymnázia se nacházely v kamenných budovách, zbylé budovy byly dřevěné.²⁰⁶ Mimo prostory studentské kolonie se nacházel dívčí internát. Gymnázium nemělo vlastní tělocvičnu a kostel. Mladší studenti (přípravné třídy a první ročníky) cvičili v tělocvičně místní měšťanské školy, ostatní cvičili v budově strašnické Sokolovny,²⁰⁷ bohoslužby se konaly v prostorách gymnázia, či internátů, později, ve 30. letech se gymnaziální sváteční bohoslužby odehrávaly v chrámu Zesnutí přesvaté Bohorodice na Olšanech.²⁰⁸

Gymnázium trpělo v prvních letech své existence nedostatkem finančních prostředků, oblečení, učebnic a dalších školních pomůcek, do pomoci ruským emigrantům se zapojila širší veřejnost. Kroužek pražských dam věnoval studentům

²⁰¹ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 5.

²⁰² KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 43.

²⁰³ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 4.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 4.

²⁰⁵ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге III. отчет за 1924-1925 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 2.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 2.

²⁰⁷ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13.

²⁰⁸ VIII. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге за учебный год 1934-1935, [rok, místo vydání neuvedeno], s. 7.

oblečení a obuv²⁰⁹ a velkou část dětí si v prvních letech existence gymnázia braly české rodiny na prázdniny domů.²¹⁰ Navíc pod gymnáziem po celou dobu jeho funkce působilo rodičovské sdružení, to shánělo finanční prostředky jak pro gymnázium, tak pro nemajetné děti.

Rodičovské sdružení při gymnáziu působilo již od jeho vzniku,²¹¹ bylo jedním ze správních orgánů gymnázia, mezi další správní orgány patřil ředitel gymnázia²¹², pedagogická rada, hospodářský výbor a rodičovský výbor. Rodičovský výbor byl nápomocen jak pedagogické radě, tak hospodářskému výboru a ředitel gymnázia byl předsedou pedagogické rady a hospodářského výboru.²¹³

Rodičovské sdružení pořádalo letní prázdninové kolonie pro studenty, společenské gymnaziální akce (v pozdějších letech byly tyto akce zpoplatněny, výtěžek z těchto akcí putoval právě na nemajetné studenty).²¹⁴ Ve spolupráci s kuratoriem pomáhalo sdružení nemajetným studentům i s placením poplatků, které byly v pozdějších letech na gymnáziu povinné platit.²¹⁵ Při gymnáziem by též zřízen podpůrný fond. Jelikož bylo na gymnáziu možné od první poloviny třicátých let získat i prospěchové stipendium, rodičovské sdružení pořádalo repetitorské kurzy (z českého, francouzského a ruského jazyka). Ty pomáhaly nemajetným studentům prospěchové stipendium získat.²¹⁶

3.2. Školní a internální poplatky

V důsledku oddělení gymnázií od Ruské pomocné akce, která byla koncem dvacátých ukončována, byly postupně snižovány finanční prostředky, které Československo gymnáziu poskytovalo. Díky tomu byly zavedeny školní a internální poplatky. Školní poplatky zahrnovaly zápisné, příspěvek na učební

²⁰⁹ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге V. отчет за 1926-1927 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 4.

²¹⁰ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге III. отчет за 1924-1925 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 2.

²¹¹ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

²¹² Na tomto postu se od vzniku gymnázia vystřídali: Filip Semenovič Suškov, Jaroslav Josifovič Svatoš, Vladimír Antonovič Rigana, Vladimír Nikolajevič Světozarov, Miroslav Polák, Petr Nikolajevič Savický

²¹³ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3. -4.

²¹⁴ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге XI отчет за 1932-1933 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 26. -27.

²¹⁵ XII. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с начальной трехклассной школой за учебный год 1933-1934, [rok, místo vydání neuvedeno], s. 8.

²¹⁶ XV. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназий за учебный год 1935-1936, [rok, místo vydání neuvedeno], s. 11.

pomůcky a hry, stavební příspěvek, školné, příspěvek na školní potřeby a poplatků za propůjčení učebnic.²¹⁷

Zápisné bylo placeno jednorázově, při vstupu studenta na ústav. Bylo placeno před zápisem eventuálně před přijímací zkouškou. Příspěvek na učební pomůcky byl placen každoročně, vždy na začátku školního roku. Byl jednotný pro všechny studenty gymnázia, jeho hodnota činila 25 Kč. Stavební příspěvek činil 50 Kč a platil se vždy na počátku roku, osvobození od tohoto příspěvku se udělovalo ve velice výjimečných případech. Školné se týkalo pouze gymnázia, žáci, kteří studovali na základní škole, školné neplatili. Školné bylo totožné pro všechny československé střední školy, v hodnotě 200 Kč pololetně. Jak žáci základní školy, tak studenti gymnázia platili příspěvek na školní potřeby a zápůjčku učebnic, poplatek pro žáky základní školy byl 100 Kč, poplatek pro studenty gymnázia 200 Kč.²¹⁸

Internátní poplatky zahrnovaly zaopatřovací poplatek a poplatek za šatstvo. Zaopatřovací poplatek činil 300 Kč. pro studenty do 14 let a 400 Kč pro studenty nad 14 let, poplatek byl placen měsíčně, stejně tak jako poplatek za ošacení v hodnotě 50 Kč. Do gymnázia byly přijímány zpravidla děti žijící mimo Prahu. Sirotci a děti chudých rodičů mohli (po schválení žádosti kuratoriem) na internátu bydlet bezplatně nebo se sníženým poplatkem. Podmínkou pro toto zvýhodnění bylo bezvadné chování a alespoň dobrý prospěch studenta a žádné dluhy na ostatních gymnaziálních poplatcích.²¹⁹

Kuratorium poskytovalo chudým žákům podporu ve formě snížení jednotlivých školních či internátních poplatků, poskytování bezplatných obědů či bezplatné ošacení. Podpory nebyly udíleny pouze na základě majetkového poměru studentů ale i za základě studijních výsledků a bezvadného chování. Student, který dlouhodobě neprospíval v jednom či více předmětech, anebo měl kázeňské problémy, neměl na podporu nárok. Při gymnáziu byl 10. 8. založen Podpůrný fond.²²⁰

²¹⁷ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 18.

²¹⁸ Tamtéž, s. 19.

²¹⁹ Tamtéž, s. 18.

²²⁰ Tamtéž, s. 19.

3.3. Выбавені гимназіа

Jak již bylo zmíněno výše, gymnázium se po většinu doby jeho působení nacházelo v prostorách bývalé studentské kolonie ve Strašnicích. Část budov byla kamenná a část dřevěná,²²¹ budovy postupně chátraly a již počátkem třicátých let začínaly být pro provoz gymnázia nevyhovující. Proto byla již od školního roku 1932/1933 plánována výstavba nové školní budovy²²², prostory ve Strašnicích nebyly nevyhovující nejen svým stavem ale i velikostí, proto od školního roku 1936/1937 probíhala výuka žáků základní školy v rámci ruského gymnázia až v odpoledních hodinách.²²³

3.3.1. Ordinance lékaře

V prostoru gymnázia se nacházela ordinace lékaře, se dvěma karanténními místnostmi pro chlapce a děvčata.²²⁴ V ordinaci měl každý žák gymnázia vedenou svou vlastní lékařskou složku, ve které byl evidován jeho zdravotní stav.²²⁵ Ordinance lékaře byla pro nemocné otevřená každý den²²⁶ v pozdějších letech pak třikrát týdně.²²⁷ Všechny děti absolvovaly jednou ročně preventivní prohlídku.²²⁸ Děti s vážnějšími onemocněními, či zraněními byly ošetřeny v pražských nemocnicích.²²⁹ Na gymnáziu proběhlo několikrát hromadné očkování dětí proti záškrtu. S lékařem byl konzultován i pitný režim dětí a jejich stravování v rámci internátů. Děti s přetrvávajícími zdravotními obtížemi byly o prázdninách posílány do sanatorií a na ozdravné pobyty.²³⁰ Ve školním roce 1927/1928 působil v gymnáziu zubní lékař.²³¹

²²¹ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге III. отчет за 1924-1925 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 2.

²²² Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 128225.

²²³ X.VI. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназий за учебный год 1936-1937 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 5.

²²⁴ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 20.

²²⁵ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 12.

²²⁶ Тамtéž, s. 12.

²²⁷ XIII. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге за учебный год 1934-1935, [rok, místo vydání neuvedeno], s. 10.

²²⁸ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 12.

²²⁹ Русская реформированная реальная гимназия в Праге, основанная Земгором VI. отчет за 1927-1928 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 6.

²³⁰ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 12.

²³¹ Русская реформированная реальная гимназия в Праге, основанная Земгором VI. отчет за 1927-1928 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 6.

Epidemie byly potlačovány obdobným způsobem jako na gymnáziu v Moravské Třebové a to oddělením nemocných od zdravých, umístěním nemocných do karantény jejich častou kontrolou. Ve školním roce 1924/1925 nebylo z důvodu epidemie spály a neštovic čtrnáct studentů připuštěno ke zkouškám na konci roku.²³² Ve školním roce 1934/1935 proběhla na gymnáziu největší epidemie, jednalo se o epidemii chřipky. Onemocněli úplně všichni studenti, kteří bydleli na internátech, z toho důvodu byla od 12. 2. do 20. 2. 1935 přerušena výuka.²³³

Hodiny tělesné výchovy probíhaly zpočátku v měšťanské škole a strašnické Sokolovně,²³⁴ postupně byly všechny hodiny přemístěny do Sokolovny. Chlapci a děvčata cvičili odděleně. Chlapci cvičili po třídách, děvčata byla rozdělena do čtyř skupin. Uvolnění z tělesné výchovy nařizoval lékař. Kromě hodin tělesné výchovy chodili studenti, kteří bydleli v gymnáziu na každodenní procházky.²³⁵

3.3.2. Knihovna

Při gymnáziu fungovala jedna knihovna, před sloučením gymnázií ve školním roce 1934/1935 knihovna čítala 24 374 knih v celkové hodnotě 556 123,88 Kč.²³⁶ Většinu knih knihovna dostávala darem od jednotlivců i společností. Velkou část knih knihovna získávala díky Rodičovskému sdružení.²³⁷ Ve školním roce 1927/1928 byla dokončena práce na katalogu knihovny.²³⁸ Od roku 1929/1930 byly v gymnaziální knihovně organizovány výstavy maleb, fotografií, rytin, dřevořezb či prací studentů gymnázia.²³⁹ Po sloučení gymnázií ve školním roce 1935/1936 čítala školní knihovna 45 929 knih v celkové hodnotě 872 383,08 Kč.²⁴⁰ Po sloučení

²³² Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге III. отчет за 1924-1925 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 7.

²³³ XIII. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге за учебный год 1934-1935, [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²³⁴ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 13.

²³⁵ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге III. отчет за 1924-1925 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 8.

²³⁶ XIII. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání nevedeno], s. 11.

²³⁷ Тамtéž, s. 11.

²³⁸ Русская реформированная реальная гимназия в Праге, основанная Земгором VI отчет за 1927-1928 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 8.

²³⁹ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VIII. отчет за 1929-1930 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 13.

²⁴⁰ XV. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназий за учебный год 1935-1936 [rok, místo vydání nevedeno], s. 12.

gymnázií působil v knihovně jak knihovník z pražského gymnázia, tak z moravskotřebovského gymnázia, z důvodu velikosti knihovny.²⁴¹

3.4. Průběh školního roku

Gymnázium bylo obdobného typu jako gymnázium v Moravské Třebové, jak již bylo zmíněno, typově bylo shodné s osmiletými ruskými předrevolučními gymnázii. Obě gymnázia byla postupně reorganizována tak, aby byla co nejvíce podobná československým reálným reformovaným gymnáziím, jediným rozdílem byla zvýšená výuka ruské historie jazyka, náboženství, literatury a geografie oproti gymnáziím československým.²⁴² Ve třicátých letech, v souvislosti s ukončováním Ruské pomocné akce, začala být vyvíjena snaha o transformaci ruských gymnázií. Instituce pro emigranty z Ruska byly přetvářeny na instituce, které typově odpovídaly tehdejším gymnáziím s jiným jazykem výuky, než byl jazyk český či slovenský. Jednalo se o gymnázia, které nenavštěvovali pouze státní příslušníci z daných zemí, ale i Češi a Slováci, kteří měli zájem o znalost daného jazyka a chtěli ho plně využívat, v rámci své budoucí pracovní kariéry.²⁴³

Věková struktura studentů pražského gymnázia byla, hlavně v prvních letech existence obou gymnázií, odlišná od věkové struktury studentů gymnázia v Moravské Třebové. Jednalo se o děti poměrně mladší, z toho důvodu gymnázium v počátku své existence mělo pouze pět tříd a dvě třídy přípravné.²⁴⁴

3.4.1. Třídy

Gymnázium mělo obdobně jako gymnázium v Moravské Třebové osm tříd, a dvě třídy přípravné.²⁴⁵ Studenti byli dělení na mladší (přípravné třídy a první ročník) a starší (druhý až osmý ročník)²⁴⁶, přípravné třídy měly dvouletý vzdělávací program, obě přípravné třídy byly rozděleny na dvě oddělení.²⁴⁷

²⁴¹ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 44052.

²⁴² Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге V. отчет за 1926-1927 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 7.

²⁴³ Archiv MZV ČR, f. II. sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 74690

²⁴⁴ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

²⁴⁵ Русская реформированная реальная гимназия в Праге XI. отчет за 1932-1933 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

²⁴⁶ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13.

²⁴⁷ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге V. отчет за 1926-1927 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 5.

V prvních letech existence přijímalo studenty gymnázium do všech tříd, po celý školní rok.²⁴⁸ Od školního roku 1925/1926 byly přijímací zkoušky stanoveny na počátek září, probíhaly spolu s reparaťy.²⁴⁹ Ve třicátých letech probíhaly přijímací zkoušky do všech tříd gymnázia na konci školního roku.²⁵⁰ Studenti pražského gymnázia stejně tak, jako studenti toho moravskotřebovského pocházeli z odlišných sociálních poměrů a z různých koutů Ruska. Kromě nutnosti sjednocení znalostí a znovuoobnovení studijních návyků, se pedagogové na pražském gymnáziu potýkali s problémem nízké znalosti ruštiny u části mladších dětí a Kalmyků.²⁵¹

3.4.2. Průběh školního roku

Školní rok začínal v září a končil v červnu. Maturitní zkoušku bylo možné skládat v podzimním, letním a zimním termínu.²⁵² Maturitní zkouška měla dvě části, ústní a písemnou. Studenti maturovali z ruského, českého, a latinského jazyka, povinně-volitelně pak z francouzského či německého jazyka.²⁵³

Školní předměty, které studenti měli povinné, shrnují následující tabulky, ty porovnávají povinné předměty na ruském gymnáziu v Praze ve školních letech 1925/1926²⁵⁴ a 1935/1936.²⁵⁵

Bohužel, výroční zprávy pražského gymnázia neposkytují přesné údaje, týkající se počtu hodin daných předmětu v jednotlivých třídách. Ve výročních zprávách se vyskytují pouze údaje o tom, zda v dané třídě, daný předmět vyučován byl, či nikoliv. Údaje mimo závorky popisují výuku předmětů ve školním roce 1925/1926, údaje v závorkách pak výuku předmětů ve školním roce 1935/1936-v té době byla již ruská gymnázia sloučena. Znak ✓ udává, že v dané třídě předmět vyučován byl, pro nevyučování předmětu v dané třídě je využit znak -. Nepovinné předměty jsou v tabulkách uvedeny znakem*.

²⁴⁸ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 6.

²⁴⁹ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге IV. отчет за 1925-1926 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 4.

²⁵⁰ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání nevedeno], s. 17.

²⁵¹ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 6.

²⁵² Na pražském i moravskotřebovském gymnáziu byly termíny vypisovány dle počtu maturantů, tím pádem, v jeden rok nemusely proběhnout všechny tři termíny.

²⁵³ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге IV. отчет за 1925-1926 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 6.

²⁵⁴ Тамtéž, s. 3. -4.

²⁵⁵ XV. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназий за учебный год 1935-1936,[rok, místo vydání nevedeno], s. 5.-6.

Ročník Předmět	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
matematika	- (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))
český jazyk	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))
ruský jazyk	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))
německý jazyk	- (*)	✓ (*)	✓ (*)	✓ (*)	✓ (*)	✓ (*)	✓ (*)	✓ (*)
francouzský jazyk	- (-)	✓ (-)	✓ (-)	✓ (-)	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))
anglický jazyk	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	- (✓)	(✓)
latinský jazyk	- (-)	- (-)	- (-)	- (✓)	✓ (✓)	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))
dějepis	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))
zeměpis	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))	✓ (✓))

Ročník	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Předmět								
přírodopis	✓ (✓)	✓ (✓)	-(-)	✓	✓	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)
fyzika	-(-)	-(-)	✓ (✓)	✓ (✓)	-(-)	-(-)	✓ (✓)	✓ (✓)
chemie	-(-)	-(-)	-(-)	- (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	-(-)	-(-)
geometrie	-(-)	✓(-)	✓(-)	✓(-)	-(-)	-(-)	-(-)	✓(-)
náboženství	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	-(-)	-(-)	-(-)
tělesná výchova	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)
zpěv	* (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓(-)	✓(-)	✓(-)	✓(-)
čistopis	✓(-)	-(-)	-(-)	-(-)	-(-)	-(-)	-(-)	-(-)
kreslení	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓ (✓)	✓(-)	✓(-)	-(-)	-(-)
filozofická propedeutika	-(-)	-(-)	-(-)	-(-)	-(-)	-(-)	- (✓)	✓ (✓)

Na pražském gymnáziu bylo ve školním roce 1925/1926 vyučováno méně předmětů, než na gymnáziu v Moravské Třebové v tomtéž školním roce. Na gymnáziu v Moravské Třebové byla navíc vyučována pravověda, kosmografie, pracovní činnosti, ruční práce, aritmetika a deskriptivní geometrie.²⁵⁶ Ruční práce měla na pražském gymnáziu povinné pouze děvčata, která bydlela na internátu.²⁵⁷ Pro ostatní děvčata i chlapce byly ruční práce volitelným předmětem. Ruční práce byly

²⁵⁶ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 8.-11.

²⁵⁷ Do školního roku 1934/1935.

vyučovány odděleně pro chlapce a děvčata. Na gymnáziu v Moravské Třebové byla matematika vyučována, na rozdíl od pražského gymnázia, již od první třídy.²⁵⁸

Dalším rozdílem mezi gymnázii byla výuka třetího povinně- volitelné cizího jazyka, na gymnáziu v Moravské Třebové měli studenti na výběr mezi anglickým a francouzským jazykem²⁵⁹, na gymnáziu v Praze měli studenti na výběr mezi francouzským a německým jazykem. Po sloučení gymnázií byl nadále vyučován francouzský a anglický jazyk a německým jazykem se mohli studenti zabývat volitelně. Jelikož po sloučení gymnázií nebyl anglický a francouzský jazyk vyučován stejný počet hodin, můžeme z toho usoudit, že výuka obou jazyků byla povinná.

Absence aritmetiky a nižší počet hodin matematiky na pražském gymnáziu, mohl být nahrazován výukou geometrie, která na pražském gymnáziu na rozdíl od moravskotřebovského vyučována byla. Mezi předměty, které na pražském gymnáziu byly vyučovány ve větší míře, můžeme řadit kreslení a zpěv.

Ve školním roce 1935/1936 byla na pražském gymnáziu oproti školnímu roku 1925/1926 vyučována ve více ročnících matematika, filozofická propedeutika a fyzika. Méně ročníků se vyučovalo francouzskému jazyku, přírodopisu, kreslení a zpěvu. Zrušena byla výuka čistopisu a geometrie. Mezi povinné předměty byl zařazen anglický jazyk.

Ve školním roce 1925/1926 měla skupina Kalmyků, která se v gymnáziu vzdělávala hodiny kalmyčtiny a buddhismu navíc. (Celkově bylo na gymnáziu v roce 1925/1926 vyučováno 18 hodin buddhismu a kalmyčtiny týdně.)²⁶⁰ Tyto dva předměty byly na gymnáziu vyučovány od školního roku 1930/1931.²⁶¹ Tyto hodiny vedl Sanža Bajanovič Bajanov(1889-1945), jediný ze skupiny Kalmyků žijících ve Strašnicích, který měl vysokoškolské vzdělání (konkrétně právnického typu). Sanža Bajanovič Bajanov pro potřeby výuky dokonce napsal učebnice kalmyčtiny a zřídil při gymnáziu tiskárnu, ta tiskla časopisy, učebnice, či překlady ruských klasiků do kalmyčtiny. Pro emigranty z Ruska a místní obyvatelstvo zpracoval Dějiny kalmyckého lidu v Rusku (Очерки истории калмыцкого народа за время его

²⁵⁸ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 8.-11.

²⁵⁹ Тамtéž, s. 8. -11.

²⁶⁰ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге IV. отчет за 1925-1926 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

²⁶¹ Русская реформированная реальная гимназия в Праге IX. отчет за 1930-1931 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 4.

пребывания).²⁶² Bajanov působil na gymnáziu i poté co většina kalmyckých studentů ukončila středoškolská studia. Do školního roku 1937/1938 působil na gymnáziu jako vychovatel.²⁶³

Na pražském gymnáziu mohli studenti od školního roku 1925/1926 studovat celou řadu volitelných předmětů. Mezi ně patřil sborový zpěv, orchestr, ruční práce, malba, modelování a německý jazyk.²⁶⁴ V pozdějších letech byly přidány ještě volitelné hodiny těsnopisu, a praktických cvičení z chemie.²⁶⁵ Sborů bylo v gymnáziu hned několik. Do školního roku 1927/1928 byl na gymnáziu smíšený sbor, sbor studentek z dívčího internátu a sbor dětský sbor. Nejlepší zpěvačky ze sboru studentek z dívčího internátu měly možnost navštěvovat jednou týdně speciální hodinu hudby s profesorem zpěvu.²⁶⁶ Gymnaziální sbory byly postupně redukovány, od školního roku 1931/1932 působil na gymnáziu pouze smíšený sbor,²⁶⁷ ten na gymnáziu působil až do čtyřicátých let.²⁶⁸

Na gymnáziu působily dva orchestry, symfonický orchestr a orchestr hráčů na balalajku. V rámci symfonického orchestru se studenti mohli vyučovat hře na housle, klavír, dechové nástroje, violu, kontrabas, či studovat teorii kompozice.²⁶⁹ Od školního roku 1931/1932 se studenti mohli vyučovat pouze hře na housle a klavír.²⁷⁰

Německý jazyk byl vyučován jako volitelný předmět pro studenty, kteří ho neměli zvolený, coby povinně-volitelný a pro studenty přípravných a prvních tříd.²⁷¹

²⁶² KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 44.

²⁶³ XVII. годово́й отчет русской реальн. гимназии в Праге с правами правительств. Гимназий 1937-1938, [rok, místo vydání nevedeno], s. 5.

²⁶⁴ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге V. отчет за 1926-1927 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 13.

²⁶⁵ XVII. годово́й отчет русской реальн. гимназии в Праге с правами правительств. Гимназий 1937-1938, [rok, místo vydání nevedeno], s. 4.

²⁶⁶ Русская реформированная реальная гимназия основанная "Земгором" в Праге VI. отчет за 1927-1928 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 7.

²⁶⁷ Русская реформированная реальная гимназия в Праге X. отчет за 1931-1932 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²⁶⁸ Русская реальная гимназия в Праге 1921-1941 [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²⁶⁹ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VIII. отчет за 1929-1930 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 11.

²⁷⁰ Русская реформированная реальная гимназия в Праге X. отчет за 1931-1932 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²⁷¹ Русская реформированная реальная гимназия основанная "Земгором" в Праге VI. отчет за 1927-1928 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 7.

3.5. Svátky, významné dny a kulturní život gymnázia

Na gymnázium bylo oslavováno velké množství svátků a významných dní, můžeme je rozdělit na svátky církevní a světské. Všeobecně můžeme říci, že ruské gymnázium v Praze bylo v mnohem užším styku s československou kulturou a místním obyvatelstvem než gymnázium v Moravské Třebové. Díky tomu byla na gymnázium slavena celá řada výročí narození či úmrtí celé řady českých či slovenských významných osobností a jiná významná česká a slovenská dějinná výročí. Například 100 let od narození Dr. Miroslava Tyrše (28.10.1931),²⁷² večer zasvěcený památce spisovatele Viktora Dyka (9.5. 1932)²⁷³, 20 let od smrti Jana Vrchlického (9.9. 1932)²⁷⁴ či 100 let od narození Jana Nerudy (11.5.1934).²⁷⁵

Mezi nejvýznamnější církevní svátky patřily Vánoce a Velikonoce a Svátek svatého Mikuláše (5.12.). „Jolka“ (oslava Štědrého dne) byla na gymnázium slavena zpravidla hned několikrát. Například, ve školním roce 1924/1925 oslavila část studentů 21.12. jolku se studenty smíchovské národní školy, kam byli pozváni. 24.12 byla jolka slavena v prostoru gymnázia, 31. 12. na dívčím internátu a 7.1 byla zorganizována všegymnaziální jolka v prostorách strašnické Sokolovny. Studenti si připravili muzikálně-literárně-vokální program, na akci byli na oplátku pozváni studenti smíchovské školy.²⁷⁶ Velikonoce byly slaveny pravidelně na dívčím internátu, zde byla vykonána ranní bohoslužba a poté všichni společně posnídali u velikonočně prostřeného stolu.²⁷⁷ Svátek svatého Mikuláše (5.12) byl většinou slaven na internátech, k této příležitosti se konala besídka určená pro mladší děti, na ní byly dětem rozdávány sladkosti.²⁷⁸

Světské svátky můžeme rozdělit na československé svátky a významné dny, ruské svátky a významné dny a gymnaziální svátky. Mezi nejvýznamnější pravidelně slavené československé svátky a významné dny patřil: Den vzniku samostatného

²⁷² Русская реформированная реальная гимназия в ПрагеX. отчет за 1931-1932 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 5.

²⁷³ Tamtéž, s. 6.

²⁷⁴ Русская реформированная реальная гимназия в Праге XI. отчет за 1932-1933 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 22.

²⁷⁵ XII Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с начальной трехклассной школой за учебный год 1933-1934, [rok, místo vydání nevedeno], s. 5.

²⁷⁶ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге III. отчет за 1924-1925 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 6.

²⁷⁷ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VIII. отчет за 1929-1930 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 5.

²⁷⁸ Русская реформированная реальная гимназия в ПрагеX. отчет за 1931-1932 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 7.

československého státu (28. 10.), narozeniny Tomáše Garrigue Masaryka (7. 3.), později narozeniny Edvarda Beneše (28.5) a Den upálení mistra Jana Husa (6.7.)

V Den vzniku samostatného československého státu většinou probíhalo slavnostní shromáždění ve strašnické sokolovně s doprovodným programem. Například ve školním roce 1927/1928 proběhlo po vyučování shromáždění v sokolovně, ředitel pronesl slavnostní řeč, vystoupil gymnaziální smíšený sbor, který zazpíval Československou hymnu a pásmo českých a slovanských lidových písní. Studenti si připravili program složený z recitace českých a slovenských básní. Druhého dne studenti navštívili Divadlo na Vinohradech a večer se zúčastnili oslav tohoto svátku v Ruském domě.²⁷⁹ Ve školním roce 1937/1938 byly oslavy tohoto svátku věnovány nedávno zesnulému Tomáši Garrigue Masarykovi. Proběhlo slavnostní shromáždění, studenti si připravili program sestávající s pásma básní a písní. Poté osazenstvo celého gymnázia vyslechlo rozhlasový přenos projevu Edvarda Beneše nad Masarykovým hrobem. Po skončení projevu zazpívali studenti osmé třídy Československou hymnu. Druhý den ráno se studenti bydlící na internátu zúčastnili vojenského průvodu pluku Tyrše a Fügnera k příležitosti daného svátku a na gymnáziu bylo zorganizováno literárně-hudební ráno k téže příležitosti.²⁸⁰

Narozeniny Tomáše Garrigue Masaryka byly slaveny na ruském gymnáziu i poté co Masaryka na postu prezidenta vystřídal Edvard Beneš. Oslavy narozenin většinou probíhaly odděleně pro mladší a starší ročníky. Ve školním roce 1928/1929 se mladší ročníky shromáždily ve třídě jedné z přípravných tříd, byla zazpívána Slovanská hymna Hej Slované, poté byla přednesena řeč o životě Tomáše Garrigue Masaryka. Starší třídy se shromáždily v jídelně, zde byla přednesena řeč o životě a významných činech prvního československého prezidenta a smíšený gymnaziální sbor zapěl pásmo českých a slovenských písní.²⁸¹ Ve školním roce 1936/1937 byl zorganizován program, který se skládal z úvodní řeči ředitele gymnázia, recitace úryvků z Masarykových děl a z knihy Hovory s TGM, napsané Karlem Čapkem.

²⁷⁹ Русская реформированная реальная гимназия основанная "Земгором" в Праге VI. отчет за 1927-1928 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 3.

²⁸⁰ XVII. годовой отчет русской реальн. гимназии в Праге с правами правительств. Гимназий 1937-1938, [rok, místo vydání nevedeno], s. 7.

²⁸¹ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VII. отчет за 1928-1929 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 4.

Pásma českých a slovenských písní, které si připravil gymnaziální sbor, vše bylo zakončeno zpěvem Československé hymny.²⁸²

Když Masaryk v září roku 1937 zemřel, byla přerušena výuka a všichni studenti se zúčastnili smutečního shromáždění v sokolovně, zde vyslechli rozhlasový přenos smutečního projevu ministra školství a národní osvěty Emila Franke, byla recitována řada básní na Masarykovu počest. Sbor zapěl pohřební píseň a Československou hymnu. V následujících dnech se šlo mnoho studentů poklonit prezidentovým ostatkům na Pražský hrad a sto studentů ze starších ročníků se zúčastnilo Masarykova pohřbu. Na gymnáziu byla vyvěšena černá smuteční vlajka.²⁸³ V následujícím roce proběhla oslava Masarykových nedožitéch 88. narozenin.²⁸⁴ Oslavy Dne upálení mistra Jana Husa probíhaly vždy na konci roku, pro studenty byla každoročně organizována přednáška o významu tohoto kněze a myslitele.²⁸⁵

Mezi ruské svátky a významné dny, které byly na gymnáziu pravidelně oslavovány, patřil Den ruských matek, Den ruského dítěte a Den ruské kultury (6.6.). Ke Dni ruských matek a ke Dni ruského dítěte si studenti připravovali kulturní program.

K příležitosti Dne ruské kultury bylo každoročně pořádáno slavnostní shromáždění celého gymnázia s bohatým programem, na to byli zváni i studenti z jiných pražských škol. Ve školním roce 1928/1929 probíhalo shromáždění v sále sokolovny, ten byl slavnostně vyzdoben květinami a podobiznami Alexandra Sergejeviče Puškina. Program byl rozdělen na dvě části na vystoupení studentů mladších ročníků a studentů starších ročníků. V rámci vystoupení mladších studentů byla zapívána Slovanská hymna v českém a ruském jazyce, přednesen projev o významu ruské kultury, mladší děti si připravily bohatý program sestávající z recitace a zpěvu českých a ruských písní. V druhé části vystoupili studenti starších tříd, gymnaziální sbor zapěl Československou hymnu, ředitel gymnázia přednesl projev o Alexandru Sergejeviči Gribojedovi coby genu ruského dialogu. Sbor studentek z internátu zazpíval několik písní. Smíšený sbor zinscenoval úryvek

²⁸² XVI. годовой отчет русской реальной гимназии в Праге 1936-1937, [rok, místo vydání nevedeno], s. 7.

²⁸³ XVII. годовой отчет русской реальн. гимназии в Праге с правами правительств. Гимназий 1937-1938, [rok, místo vydání nevedeno], s. 6. -7.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 8.

²⁸⁵ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VII. отчет за 1928-1929 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 8.

z opery Rusalka. Starší studenti si připravili program sestávající z pásma písní, básní, divadelních scének a tělovýchovných cvičení.²⁸⁶

V rámci gymnaziálních svátků bylo ve školním roce 1932/1933 oslaveno desetileté výročí vzniku gymnázia, tuto událost spolupořádalo rodičovské sdružení. Slavnostní akt byl zahájen v auditoriu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, následná oslava probíhala v budově Měšťanské besedy, k této příležitosti byl vydán bulletin v českém a ruském jazyce.²⁸⁷

Kromě výše uvedených svátků byl na gymnáziu oslavován kalmycký svátek Cagan. Oslavovala ho pouze skupina Kalmyků, ti v daný den byli uvolněni z vyučování.²⁸⁸

Díky tomu, že se gymnázium nacházelo v Praze, navštěvovali studenti celou řadu muzeí, koncertů, divadelních představení a jiných kulturních akcí. Studenti absolvovali každoročně celou řadu procházek po Praze a okolí.²⁸⁹

3.6. Kroužky

Na gymnáziu působila celá řada kroužků, část z nich vydávala i své vlastní časopisy. Kroužky působily na gymnáziu od školního roku 1924/1925.²⁹⁰ Mezi kroužky, které byly na gymnáziu otevřeny patřily literární kroužky jednotlivých tříd, zeměpisné, přírodovědné, pěvecké a sportovní kroužky.²⁹¹ Gymnázium mělo velice úspěšný volejbalové a fotbalové družstvo. Fotbalové družstvo gymnázia získalo putovní pohár fotbalového turnaje středních škol hlavního města Prahy v letech 1928/1929²⁹², 1930/1931²⁹³, 1931/1932²⁹⁴, 1932/1933²⁹⁵ a 1935/1936²⁹⁶, druhé místo

²⁸⁶ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VII. отчет за 1928-1929 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 4. -5.

²⁸⁷ Русская реформированная реальная гимназия в Праге XI. отчет за 1932-1933 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 9.

²⁸⁸ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 44.

²⁸⁹ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VII. отчет за 1928-1929 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 5. -8.

²⁹⁰ Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге V. отчет за 1926-1927 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 6.

²⁹¹ Русская реформированная реальная гимназия в Праге XI. отчет за 1932-1933 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 8. -9.

²⁹² Русская реформированная реальная гимназия в Праге VII. отчет за 1928-1929 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²⁹³ Русская реформированная реальная гимназия в Праге IX. отчет за 1930-1931 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 15.

²⁹⁴ Русская реформированная реальная гимназия в Праге X. отчет за 1931-1932 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²⁹⁵ Русская реформированная реальная гимназия в Праге XI. отчет за 1932-1933 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 25.

v letech 1929/1930²⁹⁷ a 1934/1935²⁹⁸ a na třetí místo roku 1933/1934.²⁹⁹ Volejbalové družstvo získalo roku 1927/1928³⁰⁰ třetí místo na volejbalové soutěži organizované žižkovským Sokolem. V roce 1935/1936³⁰¹ získalo volejbalové družstvo první místo na volejbalovém turnaji středních škol hlavního města Prahy. V následujícím roce získalo chlapecké volejbalové družstvo druhé místo na volejbalové soutěži pořádané sekci tělesné výchovy při Svazu československých profesorů.³⁰²

Velké úspěchy sklízel též šachový kroužek, ten byl založen ve školním roce 1929/1930³⁰³, jeho členové se účastnili pražských šachových turnajů. Ve školním roce 1930/1931 získalo ruské gymnázium druhé místo na turnaji středních škol v Praze a první a druhé místo na turnaji Ruského šachového klubu v Praze.³⁰⁴ Následující rok získalo ruské gymnázium první místo v obou dvou turnajích. (Jak na turnaji středních škol v Praze, tak na turnaji Ruského šachového klubu v Praze.)³⁰⁵ První místo v rámci turnaje Ruského šachového klubu v Praze bylo gymnáziem obhájeno i v roce 1932/1933. Navíc gymnázium získalo první a druhé místo v turnaji o titul šampiona Prahy.³⁰⁶

Část studentů působila v rámci ruského a českého Sokola, pod ním se studenti zúčastnili VIII³⁰⁷. A IX. Všesokolského sletu,³⁰⁸ v pozdějších letech byla část studentů členy skautského hnutí.³⁰⁹

²⁹⁶ XV. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназий за учебный год 1935-1936, [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²⁹⁷ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VIII. отчет за 1929-1930 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²⁹⁸ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

²⁹⁹ XII Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с начальной трехклассной школой за учебный год 1933-1934, [rok, místo vydání nevedeno], s. 7.

³⁰⁰ Русская реформированная реальная гимназия основанная "Земгором" в Праге VI. отчет за 1927-1928 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 6.

³⁰¹ XV. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназий за учебный год 1935-1936, [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

³⁰² X.VI.годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназии 1936-1937, [rok, místo vydání nevedeno], s. 9.

³⁰³ Русская реформированная реальная гимназия в Праге VIII. отчет за 1929-1930 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 11.

³⁰⁴ Русская реформированная реальная гимназия в Праге IX. отчет за 1930-1931 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 15.

³⁰⁵ Русская реформированная реальная гимназия в ПрагеX. отчет за 1931-1932 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 10.

³⁰⁶ Русская реформированная реальная гимназия в Праге XI. отчет за 1932-1933 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 26.

³⁰⁷ Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání nevedeno], s. 5.

³⁰⁸ Русская реформированная реальная гимназия в ПрагеX. отчет за 1931-1932 учебный год [rok, místo vydání nevedeno], s. 6.

3.7. Statistické rozložení studentstva

Statistické rozložení studentstva po dobu první a druhé republiky shrnují následující tabulky³¹⁰:

První tabulka shrnuje celkový počet studentů na gymnáziu, se zaměřením na počátek a konec školního roku, kdy byly počty studentů odlišné. Dále se tabulka zaměřuje na poměr chlapců a děvčat v rámci gymnázia a na místo bydliště studentů.

rok	počet studentů celkem		pohlaví		u rodičů	bydliště		
	začátek roku	konec roku	chlapci	děvčata		dojíždí	Internát	privátní byt
1923/1924	197	245	160	85	66	-	174	5
1924/1925	245	301	188	113	99	-	180	22
1925/1926	317	306	195	111	110	-	175	21
1926/1927	302	297	189	108	108	-	174	15
1927/1928	285	287	185	102	104	-	171	12
1928/1929	284	269	173	96	92	-	163	14
1929/1930	300	292	189	103	111	-	170	11
1930/1931	297	291	188	103	114	-	162	15
1931/1932	299	281	184	97	140	-	132	9
1932/1933	267	254	168	86	146	-	98	10
1933/1934	253	225	141	82	135	-	84	6
1934/1935	258	252	145	104	153	-	91	8
1935/1936	436	387	233	154	196	-	175	16
1936/1937	416	400	242	153	200	80	172	28
1937/1938	379	371	222	143	190	90	165	16
1938/1939	326	320	193	126	144	76	156	20

V prvních letech působení gymnázia počet studentů rapidně vzrůstal, a to až do školního roku 1925/1926, poměrně velké rozdíly v počtech studentů, na počátku a

³⁰⁹ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 10

³¹⁰ Tabulky čerpají z výročních zpráv Ruského reformního reálného gymnázia v Praze 1923/1924-1938/1939,

na konci roku, jsou způsobeny skutečností, že gymnázium v prvních letech přijímalo studenty do všech tříd, po celou dobu školního roku.³¹¹ Poté můžeme zaznamenat postupný pokles a to až do školního roku 1929/1930 kdy začal, s postupným příchodem druhé generace emigrantů z Ruska počet studentů na gymnáziu postupně vzrůstat, počet studentů na gymnáziu vzrůstal až do školního roku 1932/1933. Ve školním roce 1935/1936 na gymnáziu došlo k prudkému vzestupu počtu studentů, z důvodu sloučení obou ruských gymnázií, nicméně v následujících letech počet studentů na gymnáziu opět postupně klesal.

Jak již bylo zmíněno, struktura studentů obou ruských gymnázií byla, hlavně v prvních letech existence gymnázií, odlišná. V moravskotřebovském gymnáziu studovalo velké množství studentů vyšších ročníků, většina z nich byli chlapci. Na pražském gymnáziu studovali, v prvních letech, hlavně mladší děti. Zatímco moravskotřebovské gymnázium mělo ve školním roce 1925/1926 dvě maturitní třídy, (v jedné bylo 40 studentů, ve druhé 38), v tomtéž roce na pražském gymnáziu odmaturovalo prvních deset studentů.³¹²

Na pražském gymnáziu, již od počátku jeho existence studovalo výrazně vyšší množství děvčat, než v Moravské Třebové. Množství děvčat se ve dvacátých letech pohybovalo okolo 35 %, ve třicátých letech stoupl počet děvčat na 40 %. Pokud se zaměříme na místo bydliště studentů, v počátku existence převládali studenti, kteří bydleli na internátu. Nicméně, počet studentů, kteří bydleli s rodiči, postupně rostl. Zatímco ve školním roce 1923/1924 bydlelo s rodiči pouze 26% studentů, v roce 1926/1927 činil počet studentů bydlících s rodiči 37%. Byť v rámci výročních zpráv nemáme přesnou informaci, týkající se faktu, v jakém roce byly zavedeny gymnaziální a internátní poplatky, můžeme předpokládat, že se tak stalo ve školním roce 1931/1932 v rámci tohoto a následujícího školního roku stoupl počet studentů žijící s rodiči dohromady o 20%. Můžeme se domnívat, že pro rodiče bylo ekonomicky výhodnější mít své děti doma.

Množství studentů žijících na internátu se od počátku existence gymnázia postupně snižovalo, na počátku třicátých let došlo k rapidnímu snížení, naopak

³¹¹ Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год [rok, místo vydání neuvedeno], s. 6.

³¹² Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год с основания гимназии год 6-й [rok, místo vydání neuvedeno], s. 6. -7.

k výraznému zvýšení počtu studentů žijících na internátu došlo ve školním roce 1935/1936 v rámci sjednocení ruských gymnázií.

Velmi malá část studentů bydlela v privátních bytech, jejich počet nikdy nepřekročil hranici 7%. Mezi školními lety 1936/1937- 1938/1939 dojížděla do gymnázia podstatná část mimopražských dětí. Množství těchto dětí se pohybovalo mezi 20 až 25%.

V rámci druhé tabulky jsou shrnuty údaje týkající se státní příslušnosti a národnosti studentů.

rok	státní příslušnost			národnost			
	ruská	československá	jiná	ruská	československá	kalmycká	jiná
1923/1924	204	35	6	156	27	49	13
1924/1925	233	61	7	215	27	48	11
1925/1926	237	61	8	222	29	45	10
1926/1927	218	71	8	213	33	41	10
1927/1928	202	75	10	213	35	32	7
1928/1929	178	75	16	200	37	28	4
1929/1930	181	94	17	201	57	31	3
1930/1931	169	105	17	183	74	34	-
1931/1932	160	107	14	187	70	24	-
1932/1933	136	107	11	174	64	16	-
1933/1934	114	103	8	150	64	11	-
1934/1935	121	127	4	181	62	9	-
1935/1936	157	219	11	285	96	8	2
1936/1937	148	236	16	287	95	10	8
1937/1938	118	240	13	263	98	7	3
1938/1939	74	121	125	125	82	-	113

Počet studentů mající ruskou státní příslušnost se po celou dobu působení gymnázia postupně snižoval. Ve školním roce 1923/1924 mělo ruskou státní příslušnost 83% studentů, o pět let později to bylo již pouze 66% studentů. V polovině třicátých let se počet studentů s ruskou státní příslušností snížil na 41%, ve školním roce 1938/1939 studovalo na gymnáziu pouze 23% studentů s ruskou

státní příslušností. V závislosti na snižujícím se počtu studentů s ruskou státní příslušností se zvyšoval počet studentů s československou státní příslušností. Emigranti z Ruska postupně zjišťovali, že komunistický režim, který byl v Rusku nastolen, není krátkodobou záležitostí. Pokud se rozhodli zůstat v Československu, snažili se získat československé státní občanství. Zatímco na počátku existence gymnázia mělo československou státní příslušnost pouze 14% studentů, na konci dvacátých let mělo československou státní příslušnost již 32% studentů a na konci třicátých let jejich počet tvořil 65%. Množství studentů s jinou státní příslušností, než ruskou a československou státní příslušností nepřekročilo po celou dobu existence gymnázia 6%. Výjimkou byl školní rok 1938/1939, v tomto školním roce spadali v důsledku následků Mnichovské dohody studenti pocházející ze Slovenska a Podkarpatské Rusi pod studenty s jinou státní příslušností.

Většinou národností na gymnáziu v Praze, byla národnost ruská, počet studentů, kteří byli ruské národnosti se mezi lety 1923/1924-1937/1938 pohyboval mezi 63%-74%. Ve školním roce 1938/1939 počet studentů ruské národnosti rapidně klesl na 35%. Množství studentů československé národnosti postupně vzrůstalo. Ve školním roce 1923/1924 na gymnáziu studovalo 11% dětí československé národnosti, během deseti let se počet dětí s československou národností zvýšil na 25%. Ve třicátých letech se množství dětí československé národnosti pohybovalo okolo 25%, mírný vzrůst můžeme zaznamenat ve školním roce 1933/1934, kdy množství studentů československé národnosti stouplo na 28%. Počet studentů kalmycké národnosti postupně klesal, v průběhu dvacátých let jejich se jejich množství postupně snížilo z 20% na 11%. Ve třicátých letech pozvolný pokles pokračoval, ve školním roce 1937/1938 počet Kalmyků na gymnáziu tvořil pouhé 2% z celkového počtu studentů gymnázia. Počet studentů jiné národnosti nepřekročil ve dvacátých a třicátých letech 6%. Mezi lety 1930/1931-1934/1935 na gymnáziu nebyl žádný student jiné národnosti, než československé, ruské a kalmycké. Výjimkou je školní rok 1938/1939 v důsledku odtržení Slovenska a Podkarpatské Rusi, zániku Československa a vzniku Protektorátu Čechy a Morava studovalo na gymnáziu 35% studentů jiné národnosti.

Poslední tabulka shrnuje údaje, týkající se vyznání studentů.

	náboženství				
rok	pravoslaví	katolictví	buddhismus	bez víry	ostatní
1923/1924	175	14	48	-	8
1924/1925	229	9	47	2	14
1925/1926	229	14	44	5	14
1926/1927	223	17	40	4	13
1927/1928	211	23	31	4	18
1928/1929	203	18	28	5	15
1929/1930	213	24	31	7	17
1930/1931	205	33	34	5	14
1931/1932	203	32	24	5	17
1932/1933	194	27	16	3	14
1933/1934	174	28	11	3	9
1934/1935	188	13	9	5	37
1935/1936	274	45	8	10	50
1936/1937	266	93	10	12	19
1937/1938	234	101	7	13	16
1938/1939	185	110	-	13	12

Většina studentů gymnázia byla pravoslavného vyznání. Množství studentů pravoslavného vyznání kolísalo mezi 70% až 80% studentů, z celkového počtu studentů gymnázia. Od školního roku 1936/1937 začal počet studentů pravoslavného vyznání na gymnáziu klesat. V tomto roce bylo na gymnáziu 67% studentů pravoslavného vyznání, během dvou následujících let počet studentů pravoslavného vyznání klesl o dalších 9%. Počet studentů katolického vyznání ve dvacátých a třicátých letech konstantně stoupal. Jediný propad můžeme zaznamenat ve školním roce 1934/1935. K prudšímu vzestupu studentů katolického vyznání došlo v letech 1936/1937, 1937/1938 a 1938/1939. Na konci třicátých let studovalo na gymnáziu 33% studentů katolického vyznání. Počet studentů vyznávající buddhismus pozvolna klesal. Všichni studenti vyznávající buddhismus byli kalmycké národnosti. V průběhu dvacátých let jejich počet klesl z 20% na 11%. Ve třicátých

letech došlo k dalšímu poklesu, v polovině třicátých let studovala na gymnáziu pouhá 4% studentů vyznávající buddhismus. Počet studentů bez víry nepřesáhl po celou dobu existence gymnázia pět procent, v druhé polovině třicátých let došlo k nárůstu studentů bez náboženského vyznání. Počet studentů jiné víry nepřekročil ve dvacátých letech a první polovině třicátých let 6%. K prudkému nárůstu studentů jiné víry došlo v letech 1934/1935 a 1935/1936, jednalo se hlavně o luterány a členy Církve československé husitské

.³¹³

3.8. Druhá republika, Protektorát Čechy a Morava, zánik gymnázia

Ve školním roce 1937/1938 se začala stavět nová gymnaziální budova na Pankráci³¹⁴, v té se začalo učit ve školním roce 1939/1940, nová budova gymnázia měla šest pater. Nacházela se v ní aula, fyzikální, chemická a přírodovědná laboratoř, knihovna, výtvarný ateliér a tělocvična. V budově sídlilo kromě ruského gymnázia i gymnázium české a ruská a německá obecná škola.³¹⁵ V budově se nacházel též dívčí a chlapecký internát.³¹⁶

Ve školním roce 1938/1939 museli, v souvislosti s platností Mnichovské dohody, gymnázium opustit studenti pocházející z Podkarpatské Rusi a ze Slovenska. Lhůta pro jejich návrat na Slovensko či Podkarpatskou Rus byla stanovena do 26.5 1939, k tomuto dni tyto studenti dostali vysvědčení.³¹⁷

Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava spadalo gymnázium i nadále pod působnost Ministerstvo školství a národní osvěty o hospodářskou stránku fungování gymnázia se staralo Kuratorium. Vyučování probíhalo dle osnov protektorátních středních škol s rozšířenou výukou ruského jazyka, literatury, historie, geografie a

³¹³ Годовой отчет Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 12., též In: XV. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназий за учебный год 1935-1936, [rok, místo vydání neuvedeno], s. 13.

³¹⁴ XVII. годовой отчет русской реальн. гимназии в Праге с правами правительств. Гимназий 1937-1938, [rok, místo vydání neuvedeno], s. 6.

³¹⁵ Русская реальная гимназия в Праге 1921-1941 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 10.

³¹⁶ Тамtéž, s. 11.

³¹⁷ XVIII. годовой отчет русской реальн. гимназии в Праге с правами правительств. гимназий 1938-1939, [rok, místo vydání neuvedeno], s. 5.

kultury.³¹⁸ Na pozici třetího povinného jazyka nahradila francouzštinu a angličtinu němčina. Té se studenti věnovali i v rámci konverzačních hodin.³¹⁹

Po ukončení 2. světové války, když vojáci Sovětského svazu osvobodili Prahu, začalo zatýkání emigrantů z Ruska a jejich převoz do SSSR.³²⁰ Emigranti z Ruska byli ve většině případů odsouzeni za účast v Dobrovolnické armádě v r. 1918-1920 či za členství v emigrantských spolecích k deseti letům pobytu v táborech nucených Prací.³²¹ V Praze bylo zatčeno zhruba sto osob na Slovensku a Podkarpatské Rusi nabylo zatýkání masový charakter.³²²

Velkou skupinu mezi zatčenými tvořili právě studenti ruských gymnázií, jednalo se jak, o emigranty, kteří do Ruska přišli v rámci evakuace z Krymu tak o emigranty, kteří Rusko opustili v dětském věku, či se narodili až v Československu.³²³ Řada bývalých studentů ruských gymnázií se plně sžila s českým prostředím a získala české státní občanství. To jim bohužel k ničemu nebylo, jelikož Sovětská strana vycházela z vlastního výkladu zákona o sovětském občanství, ze dne 19. 8. 1938 : „Sovětským státním občanem jsou všechny osoby, které byly ke dni 7. 11. 1917 občany bývalé Ruské říše a to bez ohledu na to, zda žijí na území SSSR nebo v cizině.“³²⁴ Trest zatčeným emigrantům vypršel v letech 1955/1956 řada z nich zemřela v průběhu trestu a jen zlomek z nich se po roce 1955 vrátil do ČSR.³²⁵ Mezi zatčenými byl jeden ze zakladatelů ruského gymnázia v Moravské Třebové Petr Dimitrijevič Dolgorukov³²⁶, učitel kalmyčtiny a buddhismu na pražském gymnáziu Sanža Bajanovič Bajanov a ředitel pražského gymnázia Petr Nikolajevič Savickij³²⁷, ten se jako jediný z této trojice po roce 1955 vrátil do ČSR.

Ruské gymnázium v Praze mělo i nadále fungovat, byla mu přislíbena jiná, náhradní budova, nicméně na počátku školního roku 1945/1946 bylo gymnázium reorganizováno na sovětskou střední školu. Větší část původních profesorů byla penzionována, a ti, kteří chtěli na gymnáziu i nadále vyučovat se museli přizpůsobit

³¹⁸ Русская реальная гимназия в Праге 1921-1941 [rok, místo vydání neuvedeno], s. 10.

³¹⁹ Tamtéž, s. 10.

³²⁰ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 78.

³²¹ Tamtéž, s. 82.

³²² Tamtéž, s. 78.

³²³ Tamtéž, s. 81.

³²⁴ KOPŘIVOVÁ A. *Střediska ruského emigrantského života v Praze*, s. 78.

³²⁵ Tamtéž, s. 82.

³²⁶ Tamtéž, s. 80.

³²⁷ Tamtéž, s. 82.

novým poměrům. Studenti, jejichž rodiče byli zatčeni sovětskými represivními orgány, museli přejít na jiné české střední školy.³²⁸ Postupem let odešli původní profesori a studenti, na škole převládli čeští studenti, později byla škola reorganizována na sovětskou školu pro děti sovětských občanů a diplomatů.³²⁹ Později se do bývalé budovy ruského gymnázia v Praze přestěhovala česká zdravotní škola³³⁰, ta zde působí dodnes pod názvem Vyšší odborná škola zdravotnická a střední zdravotnická škola.³³¹

³²⁸ Tamtéž, s. 83.

³²⁹ Tamtéž, s. 84.

³³⁰ Tamtéž, s. 84.

³³¹ *Vyšší odborná škola zdravotnická a střední zdravotnická škola* [online]. Praha, Copyright©2015-2018 [cit. 2018-07-04]. Dostupné z: <http://www.zdravotnickaskola5kvetna.cz/>

Závěr

Ruská gymnázia v Praze a Moravské Třebové byly bezesporu kvalitními institucemi, které poskytovaly emigrantům důsledné vzdělání, o čemž svědčí skutečnost, že až 75% studentů pražského gymnázia dále studovalo na vysokých školách.³³² Nejen že pedagogové těchto gymnázií své studenty vzdělávali, studenti byli na ruských gymnáziích i vychováváni, byla jim poskytnuta možnost rozvíjet a formovat své zájmy a talenty, v rámci kroužků či volitelných předmětů. Tato gymnázia jim de facto suplovala rodinu, kterou v rámci emigrace mnozí ze studentů ztratili.

V rámci své bakalářské práce jsem se pokusila zpracovat základní informace týkající se Ruské pomocné akce v Československu a vzdělávacích institucí středoškolského a vysokoškolského typu, které pro emigranty z Ruska, v Československu vznikly. Dále jsem se zaměřila na ruská gymnázia nacházející se v Praze a v Moravské Třebové. Podrobněji jsem popsala okolnosti vzniku obou gymnázií, místa, kde se gymnázia nacházela a jejich provoz. Snažila jsem se co nejvěrohodněji zobrazit běžný život studentů ruských gymnázií. Zaměřila jsem se jak na jejich studium, tak na volnočasové aktivity a kulturní vyžití, které bylo studentům, v rámci gymnázií poskytováno. Do své práce jsem zařadila analýzu struktury studentů jak pražského, tak moravskotřebovského gymnázia a analýzy studijních plánů obou gymnázií. Do své bakalářské práce jsem zahrнула i informace, týkající se ukončení chodu obou gymnázií a dalšího využití prostor, ve kterých byla gymnázia provozována.

Domnívám se, že jsem v rámci své bakalářské práce shrnula základní fakta, týkající se provozu ruských gymnázií v Praze a Moravské Třebové. Na zpracování základních faktů o moravskotřebovském a pražském gymnáziu lze v budoucnu badatelsky navázat. Je například možné zaměřit se na konkrétní osudy jednotlivých studentů a pedagogů obou gymnázií. Stejně tak lze zpracovat základní fakta o

³³² VIII. Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1932-1933. [rok, místo vydání neuvedeno], s. 3.

gymnáziu v Mukačevu. Domnívám se proto, že téma má potenciál k dalšímu rozvinutí.

Seznam použitých pramenů a literatury

Primární literatura

Годовой отчет. Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1925-1926 учебный год. С основания гимназии год 6-й. [rok, místo vydání neuvedeno]

Годовой отчет . Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1926-1927 учебный год. С основания гимназии год 7-й. [rok, místo vydání neuvedeno]

Годовой отчет. Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1927-1928 учебный год. С основания гимназии год 8-й. [rok, místo vydání neuvedeno]

Годовой отчет. Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1928-1929 учебный год. С основания гимназии год 9-й. [rok, místo vydání neuvedeno]

Годовой отчет. Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за 1930-1931 учебный год. С основания гимназии год 11-й. [rok, místo vydání neuvedeno]

VIII. Годовой отчет Русской реформированной реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1932-1933. [rok, místo vydání neuvedeno]

Годовой отчет. Русской реальной гимназии в Моравской Тржебове за учебный год 1934-1935 [rok, místo vydání neuvedeno]

Отчет русской реформированной реальной гимназии в Праге за 1923-1924 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге III. отчет за 1924-1925 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге IV. отчет за 1925-1926 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная гимназия "Земгора" в Праге V. отчет за 1926-1927 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная гимназия основанная "Земгором" в Праге VI. отчет за 1927-1928 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная гимназия в Праге VII. отчет за 1928-1929 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная гимназия в Праге VIII. отчет за 1929-1930 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная в Праге X отчет за 1931-1932 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная гимназия в Праге IX. отчет за 1930-1931 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реформированная реальная гимназия в Праге XI. отчет за 1932-1933 учебный год, [rok, místo vydání neuvedeno]

XII Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с начальной трехклассной школой за учебный год 1933-1934, [rok, místo vydání neuvedeno]

VIII Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге за учебный год 1934-1935, [rok, místo vydání neuvedeno]

XV. Годовой отчет русской реальной гимназии в Праге с правами правительственных гимназий за учебный год 1935-1936, [rok, místo vydání neuvedeno]

XVII. годовой отчет русской реальн. гимназии в Праге с правами правительств.

Гимназий 1937-1938, [rok, místo vydání neuvedeno]

XVIII. годовой отчет русской реальн. гимназии в Праге с правами

правительств. гимназий 1938-1939, [rok, místo vydání neuvedeno]

Русская реальная гимназия в Праге 1921-1941. [rok, místo vydání neuvedeno]

Sekundární literatura

BABKA, Lukáš a Igor ZOLOTAREV. *Russkaja akcija pomošči v Českoslovakii: istorija, značenije, nasledije*. 1-oje izd. Praga: Nacional'naja biblioteka Českoj respubliky - Slavjanskaja biblioteka, 2012. Publikace Slovanské knihovny. ISBN 978-80-7050-609-7.

PODANÝ, Václav. a Hana. BARVÍKOVÁ. *Emigrace z Ruska v meziválečném Československu: prameny v českých, moravských a slezských archivech*. Praha: Archiv Akademie věd České republiky, 2000. Práce z dějin Akademie věd, sv. 15.

CHAMBERLAIN, Lesley. *Parník filozofů: Lenin a vyhnání inteligence*. Praha: Mladá fronta, 2009. Tajný archiv. ISBN 978-80-204-1683-4.

KOPŘIVOVÁ, Anastasie. *Střediska ruského emigrantského života v Praze, 1921-1952*. Praha: Národní knihovna ČR, Slovanská knihovna, 2001. Bibliografie Slovanské knihovny. ISBN 80-7050-378-5.

KOPŘIVOVÁ, Anastasie. *Ruští emigranti ve Všenorech, Mokropsech a Černošicích (20. a 30. léta XX. století)*. Praha: Národní knihovna ČR - Slovanská knihovna, 2003. ISBN 80-7050-425-0.

KOPŘIVOVÁ-VUKOLOVÁ, Anastasie. Gymnázium v Moravské Třebové (Konstantinopolské období). In: VÁCLAV, Veber. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*. Praha: Seminář pro dějiny východní Evropy při Ústavu světových dějin FF UK, 1993-1996, 1995. ISBN 80-7184-191-9 (sv. 4).

KOPŘIVOVÁ, Anastazie. Ruské hroby na hřbitově v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. Moravská Třebová: Kulturní služby města Moravská Třebová-Městské Muzeum, 1996, (6).

KOPŘIVOVÁ, Anastazie. Ruské gymnázium v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. Moravská Třebová: Kulturní služby města Moravská Třebová -Městské Muzeum, 1997, (8).

KOPŘIVOVÁ, Anastazie. Osud kostelíka v areálu tábora v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. Moravská Třebová: Kulturní služby města Moravská Třebová -Městské Muzeum, 1998, (9).

KOPŘIVOVÁ, Anastazie. Stavební vývoj "tábora" v Moravské Třebové. In: *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. Moravská Třebová: Kulturní služby města Moravská Třebová -Městské Muzeum, 2004, (15).

KOPECKIJ, Leontij. Hrst vzpomínek na ruské reálné gymnázium (1). *Moravskotřebovské noviny*. Moravská Třebová, 1996, 1(5).

КОПЕЦКИJ, Leontij. Hrst vzpomínek na ruské reálné gymnázium (2).
Moravskotřebovské noviny. Moravská Třebová, 1996, 1(6).

MACHONIN, Sergej. *Příběh se závorkami: (alternativy)*. Brno: Atlantis, 1995.
ISBN 80-7108-106-x.

SAVICKÝ, Ivan. *Osudová setkání: Češi v Rusku a Rusové v Čechách : 1914-1938*.
Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0770-9.

ŘEHÁKOVÁ, Marcela a Jiří ČERMÁK. *70 let vojenského školství v Moravské
Třebové*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských
informačních služeb, 2005. ISBN 80-7278-255-x.

TERLECKÝ, Nikolaj. *Curriculum vitae*. Praha: Torst, 1997. ISBN 80-7215-016-2.

VEBER, Václav. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*. Praha:
Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-191-9.

РУДНЕВ, Вадим Викторович. *Русское дело в Чехословацкой республике*.
Париж: Российский земско-городской комитет помощи российским гражданам
заграницей, 1924.

Archivní materiály

Archiv MZV ČR, f. II.sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 74690.

Archiv MZV ČR, f. II.sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 44052.

Archiv MZV ČR, f. II.sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 128225.

Archiv MZV ČR, f. II.sekce 1918-1939 III. řada, kr. 188, sign. 183002.